

**МУҲАММАД АЛ-ХОРАЗМИЙ НОМИДАГИ
ТОШКЕНТ АХБОРОТ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИ УНИВЕРСИТЕТИ
ҲУЗУРИДАГИ ПЕДАГОГ КАДРЛАРНИ ҚАЙТА ТАЙЁРЛАШ ВА
УЛАРНИНГ МАЛАКАСИНИ ОШИРИШ ТАРМОҚ МАРКАЗИ**

2019

**ЎҚУВ-УСЛУБИЙ
МАЖМУА**

ЖАҲОН АХБОРОТ РЕСУРСЛАРИ

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ**

**ОЛИЙ ТАЪЛИМ ТИЗИМИ ПЕДАГОГ ВА РАЎБАР КАДРЛАРИНИ ҚАЙТА
ТАЙЁРЛАШ ВА УЛАРНИНГ МАЛАКАСИНИ ОШИРИШНИ ТАШКИЛ
ЭТИШ БОШ ИЛМИЙ - МЕТОДИК МАРКАЗИ**

**МУЎАММАД АЛ-ХОРАЗМИЙ НОМИДАГИ ТОШКЕНТ АХБОРОТ
ТЕХНОЛОГИЯЛАРИ УНИВЕРСИТЕТИ ҲУЗУРИДАГИ ПЕДАГОГ
КАДРЛАРНИ ҚАЙТА ТАЙЁРЛАШ ВА УЛАРНИНГ МАЛАКАСИНИ
ОШИРИШ ТАРМОҚ МАРКАЗИ**

“ЖАҲОН АХБОРОТ РЕСУРСЛАРИ”

МОДУЛИ БЎЙИЧА

Ў Қ У В – У С Л У Б И Й М А Ж М У А

Тошкент - 2019

Модулнинг ўқув-услубий мажмуаси Олий ва ўрта махсус, касб-хунар таълими ўқув-методик бирлашмалари фаолиятини Мувофиқлаштирувчи кенгашининг 2019 йил 18 октябрдаги 5 – сонли баённомаси билан маъқулланган ўқув дастури ва ўқув режасига мувофиқ ишлаб чиқилган.

Тузувчилар: ТАТУ, “Ахборот кутубхона тизимлари” кафедраси мудири, п.ф.н. Б.Ганиева

Такризчилар: Т.Шаймергенова – Кусеин Караваев номидаги Бишкек Гуманитар университети (Киргизия), п.ф.д., проф. , М.Рахматуллаев - ТАТУ, “Ахборот кутубхона тизимлари” кафедраси профессори, т.ф.д.

Модулнинг ўқув-услубий мажмуаси Муҳаммад ал-Хоразмий номидаги Тошкент ахборот технологиялари университети Кенгашининг 2019 йил 29 августдаги 1 (694) – сонли баённомаси билан тавсия қилинган

МУНДАРИЖА

I. Ишчи дастур.....	4
II. Модулни ўқитишда фойдаланиладиган интерфаол методлари	9
III. Назарий материаллар	156
IV. Амалий машғулот материаллари	37
V. Кейслар банки	62
VI. Глоссарий.....	65
VII. Адабиётлар рўйхати	68

І БЇЛИМ

ИШЧИ ДАСТУР

І. ИШЧИ ДАСТУР

Кириш

Дастур Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2015 йил 12 июндаги “Олий таълим муассасаларининг раҳбар ва педагог кадрларини қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПФ-4732-сонли, 2017 йил 7 февралдаги “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”ги ПФ-4947-сонли, 2019 йил 27 августдаги “Олий таълим муассасалари раҳбар ва педагог кадрларининг узлуксиз малакасини ошириш тизимини жорий этиш тўғрисида”ги ПФ-5789-сонли Фармонлари, шунингдек 2017 йил 20 апрелдаги “Олий таълим тизимини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ–2909-сонли қарорида белгиланган устувор вазифалар мазмунидан келиб чиққан ҳолда тузилган бўлиб, у олий таълим муассасалари педагог кадрларининг касб маҳорати ҳамда инновацион компетентлигини ривожлантириш, соҳага оид илғор хорижий тажрибалар, янги билим ва малакаларни ўзлаштириш, шунингдек амалиётга жорий этиш кўникмаларини такомиллаштиришни мақсад қилади.

Дастур доирасида берилаётган мавзулар таълим соҳаси бўйича педагог кадрларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш мазмуни, сифати ва уларнинг тайёргарлигига қўйиладиган умумий малака талаблари ва ўқув режалари асосида шакллантирилган бўлиб, унинг мазмуни Ўзбекистоннинг миллий тикланишдан миллий юксалиш босқичида олий таълим вазифалари, таълим-тарбия жараёнларини ташкил этишнинг норматив-ҳуқуқий ҳужжатлари, илғор таълим технологиялари ва педагогик маҳорат, таълим жараёнида ахборот-коммуникация технологияларини қўллаш, амалий хорижий тил, тизимли таҳлил ва қарор қабул қилиш асослари, махсус фанлар негизида илмий ва амалий тадқиқотлар, ўқув жараёнини ташкил этишнинг замонавий услублари бўйича сўнгги ютуқлар, педагогнинг креатив компетентлигини ривожлантириш, глобал Интернет тармоғи, мультимедиа тизимларидан фойдаланиш ва масофавий ўқитишнинг замонавий шакллари қўллаш бўйича тегишли билим, кўникма, малака ва компетенцияларни ривожлантиришга йўналтирилган.

Қайта тайёрлаш ва малака ошириш йўналишининг ўзига хос хусусиятлари ҳамда долзарб масалаларидан келиб чиққан ҳолда дастурда тингловчиларнинг махсус фанлар доирасидаги билим, кўникма, малака ҳамда компетенцияларига қўйиладиган талаблар такомиллаштирилиши мумкин.

Модулнинг мақсади ва вазифалари

“Жаҳон ахборот ресурслари” модулининг мақсади: Ўзбекистон Республикаси олий таълим муассасалари профессор ўқитувчиларини малака ошириш ва қайта тайёрлаш жараёнида педагогнинг жаҳон ахборот ресурслари билан ишлашга ўргатиш.

Модулнинг вазифалари:

- жаҳон ахборот ресурсларининг замонавий ривожланиш тенденциялари ҳақида тасаввурни ривожлантириш;

- EBSCO PUBLISHING, ProQuest. Springer, Elsevier, Oxford University Press Emerald, IVIS ва бошқа тизимлар имкониятларини очиб бериш;

- жаҳон электрон ахборот ресурсларидан самарали фойдаланишга ўргатиш.

Модул бўйича тингловчиларнинг билими, кўникмаси, малакаси ва компетенцияларига қўйиладиган талаблар

“Жаҳон ахборот ресурслари” модулини ўзлаштириш жараёнида амалга ошириладиган масалалар доирасида:

Тингловчи:

- электрон ахборот ресурсларини;
- электрон ахборот ресурсларини ҳуқуқий ҳимоялаш усулларини;
- жаҳон ахборот ресурслари тушунчасини;
- жаҳон ахборот ресурсларининг замонавий ривожланиш тенденцияларини *билиши* керак.

Тингловчи:

- EBSCO PUBLISHING, ProQuest. Springer, Elsevier, Oxford University Press Emerald, IVIS ва бошқа тизимлардан фойдаланиш *кўникмаларига* эга бўлиши лозим.

Тингловчи:

- таълим тизимини, ўз касбий маҳоратини жаҳон электрон ахборот ресурслари асосида такомиллаштириш *компетенцияларига* эга бўлиши лозим.

Модулни ташкил этиш ва ўтказиш бўйича тавсиялар

“Жаҳон ахборот ресурслари” модули маъруза ва амалий машғулотлар шаклида олиб борилади.

Модулни ўқитиш жараёнида таълимнинг замонавий методлари, педагогик технологиялар ва ахборот-коммуникация технологиялари қўлланилиши назарда тутилган:

- маъруза дарсларида замонавий компьютер технологиялари ёрдамида презентацион ва электрон-дидактик технологиялардан;
- ўтказиладиган амалий машғулотларда техник воситалардан, экспресс-сўровлар, тест сўровлари, ақлий ҳужум, гуруҳли фикрлаш, кичик гуруҳлар билан ишлаш, коллоквиум ўтказиш, ва бошқа интерактив таълим усулларини қўллаш назарда тутилади.

Модулнинг ўқув режадаги бошқа модуллар билан боғлиқлиги ва узвийлиги

“Жаҳон ахборот ресурслари” модули мазмуни ўқув режадаги “Педагогнинг инновацион фаолиятини ривожлантириш”, “Электрон таълим муҳитини ривожлантириш” ва “Электрон педагогика асослари ва педагогнинг шахсий, касбий ахборот майдонини такомиллаштириш” ўқув модуллари билан узвий боғланган ҳолда педагогларнинг электрон педагогика ва педагогнинг шахсий, касбий ахборот майдони бўйича касбий педагогик тайёргарлик даражасини оширишга хизмат қилади.

Модулнинг олий таълимдаги ўрни

Модулни ўзлаштириш орқали тингловчилар жаҳон ахборот ресурслар тизимлар билан ишлашни, уларни ўрганиш, амалда қўллаш ва баҳолашга доир касбий компетентликка эга бўладилар.

Модул бўйича соатлар тақсимоти

№	Модуль мавзулари	Аудитория укув юкламаси			
		Жами	жумладан		
			Назарий	Амалий машғулот	Кўчма машғулот
1.	Жаҳон ахборот ресурслари тушунчаси. Жаҳон ахборот ресурслари ва уларнинг ривожланиш тенденциялари.	2	2		
2.	EBSCO PUBLISHING, ProQuest. Springer, Elsevier, Oxford University Press Emerald, IVIS ва бошқа тизимлар, уларга кириш шароитлари ва ҳуқуқий шартлари.	4		4	
	Жами:	6	2	4	

НАЗАРИЙ МАШҒУЛОТЛАР МАЗМУНИ

1-маъруза. Жаҳон ахборот ресурслари тушунчаси. Жаҳон ахборот ресурслари ва уларнинг ривожланиш тенденциялари (2 соат)

Асосий тушунчалар. Муаллифлик ҳуқуқини ҳимоя қилишнинг халқаро нормалари. Жаҳон ахборот ресурслари ва уларнинг ривожланиш тенденциялари.

АМАЛИЙ МАШҒУЛОТЛАР МАЗМУНИ

1-2-амалий иш. EBSCO PUBLISHING, ProQuest. Springer, Elsevier, Oxford University Press Emerald, IVIS ва бошқа тизимлар, уларга кириш шароитлари ва ҳуқуқий шартлари (4 соат).

ЎҚИТИШ ШАКЛЛАРИ

Мазкур модул бўйича қуйидаги ўқитиш шаклларида фойдаланилади:

- маърузалар, амалий машғулотлар (маълумотлар ва технологияларни англаб олиш, ақлий қизиқишни ривожлантириш, назарий билимларни мустаҳкамлаш);
- давра суҳбатлари (кўрилаётган лойиҳа ечимлари бўйича таклиф бериш қобилиятини ошириш, эшитиш, идрок қилиш ва мантиқий хулосалар чиқариш);
- баҳс ва мунозаралар (лойиҳалар ечими бўйича далиллар ва асосли аргументларни тақдим қилиш, эшитиш ва муаммолар ечимини топиш қобилиятини ривожлантириш).

II БЎЛИМ

МОДУЛНИ ЎҚИТИШДА
ФОЙДАЛАНИЛАДИГАН
ИНТЕРФАОЛ ТАЪЛИМ
МЕТОДЛАРИ

II. МОДУЛНИ ЎҚИТИШДА ФОЙДАЛАНИЛАДИГАН ИНТЕРФАОЛ ТАЪЛИМ МЕТОДЛАРИ

«Блум кубиги» методи

Методнинг мақсади: Мазкур метод тингловчиларда янги ахборотлар тизимини қабул қилиш ва билимларни ўзлаштирилишини енгиллаштириш мақсадида қўлланилади, шунингдек, бу метод тингловчилар учун “Очиқ” саволлар тузиш ва уларга жавоб топиш машқи вазифасини белгилайди.

Методни амалга ошириш тартиби:

1. Ушбу методни қўллаш учун, оддий куб керак бўлади. Кубнинг ҳар бир томонида кўйидаги сўзлар ёзилади:
 - **Санаб беринг, таъриф беринг (оддий савол)**
 - **Нима учун (сабаб-оқибатни аниқлаштировчи савол)**
 - **Тушинтириб беринг (муаммони ҳар томонлама қараш саволи)**
 - **Таклиф беринг (амалиёт билан боғлиқ савол)**
 - **Мисол келтиринг (ижодкорликни ривожлантировчи савол)**
 - **Фикр беринг (таҳлил қилиш ва баҳолаш саволи)**
2. Ўқитувчи мавзунини белгилаб беради.
3. Ўқитувчи кубикни столга ташайди. Қайси сўз чиқса, унга тегишли саволни беради.

“KWLH” методи

Методнинг мақсади: Мазкур метод тингловчиларда янги ахборотлар тизимини қабул қилиш ва билимларни тизимлаштириш мақсадида қўлланилади, шунингдек, бу метод тингловчилар учун мавзу бўйича қўйидаги жадвалда берилган саволларга жавоб топиш машқи вазифасини белгилайди.

Изоҳ. KWLH:

Know – нималарни биламан?

Want – нимани билишни хоҳлайман?

How - қандай билиб олсам бўлади?

Learn - нимани ўрганиб олдим?.

“KWL” методи	
1. Нималарни биламан: -	2. Нималарни билишни хоҳлайман, нималарни билишим керак: -
3. Қандай қилиб билиб ва топиб оламан: -	4. Нималарни билиб олдим: -

“W1H” методи

Методнинг мақсади: Мазкур метод тингловчиларда янги ахборотлар тизимини қабул қилиш ва билимларни тизимлаштириш мақсадида қўлланилади, шунингдек, бу метод тингловчилар учун мавзу бўйича қўйидаги жадвалда берилган олти саволларга жавоб топиш машқи вазифасини белгилайди.

What?	Нима? (таърифи, мазмуни, нима учун ишлатилади)	
Where?	Қаерда (жойлашган, қаердан олиш мумкин)?	
What kind?	Қандай? (параметрлари, турлари мавжуд)	
When?	Қачон? (ишлатилади)	
Why?	Нима учун? (ишлатилади)	
How?	Қандай қилиб? (яратилади, сақланади, тўлдирилади, таҳрирлаш мумкин)	

“SWOT-таҳлил” методи.

Методнинг мақсади: мавжуд назарий билимлар ва амалий тажрибаларни таҳлил қилиш, таққослаш орқали муаммони ҳал этиш йўллари топишга, билимларни мустаҳкамлаш, такрорлаш, баҳолашга, мустақил, танқидий фикрлашни, ностандарт тафаккурни шакллантиришга хизмат қилади.

S – (strength)	• кучли томонлари
W – (weakness)	• заиф, кучсиз томонлари
O – (opportunity)	• имкониятлари
T – (threat)	• хавфлар

“БЕЕР” методи

Методнинг мақсади: Бу метод мураккаб, кўптармоқли, мумкин қадар, муаммоли характердаги мавзуларни ўрганишга қаратилган. Методнинг моҳияти шундан иборатки, бунда мавзунинг турли тармоқлари бўйича бир хил ахборот берилади ва айти пайтда, уларнинг ҳар бири алоҳида аспектларда муҳокама этилади. Масалан, муаммо ижобий ва салбий томонлари, афзаллик, фазилат ва камчиликлари, фойда ва зарарлари бўйича ўрганилади. Бу интерфаол метод танқидий, таҳлилий, аниқ мантиқий фикрлашни муваффақиятли ривожлантиришга ҳамда ўқувчиларнинг мустақил ғоялари, фикрларини ёзма ва оғзаки шаклда тизимли баён этиш, ҳимоя қилишга имконият яратади. “Беер” методидан маъруза машғулотларида индивидуал ва жуфтликлардаги иш шаклида, амалий ва семинар машғулотларида кичик гуруҳлардаги иш шаклида мавзу юзасидан билимларни мустаҳкамлаш, таҳлил қилиш ва таққослаш мақсадида фойдаланиш мумкин.

Методни амалга ошириш тартиби:

тренер-ўқитувчи иштирокчиларни 5-6 кишидан иборат кичик гуруҳларга ажратади;

тренинг мақсади, шартлари ва тартиби билан иштирокчиларни таништиргач, ҳар бир гуруҳга умумий муаммони таҳлил қилиниши зарур бўлган қисмлари туширилган тарқатма

ҳар бир гуруҳ ўзига берилган муаммони атрофлича таҳлил қилиб, ўз мулоҳазаларини тавсия этилаётган схема бўйича тарқатмага ёзма баён қилади;

навбатдаги босқичда барча гуруҳлар ўз тақдимотларини ўтказадилар. Шундан сўнг, тренер томонидан таҳлиллар умумлаштирилади, зарурий ахборотлар билан тўлдирилади ва мавзу яқунланади.

Муаммоли савол					
1-усул		2-усул		3-усул	
афзаллиги	камчилиги	афзаллиги	камчилиги	афзаллиги	камчилиги

Хулоса:

“Кейс-стади” методи

«Кейс-стади» - инглизча сўз бўлиб, («case» – аниқ вазият, ҳодиса, «stadi» – ўрганмоқ, таҳлил қилмоқ) аниқ вазиятларни ўрганиш, таҳлил қилиш асосида ўқитишни амалга оширишга қаратилган метод ҳисобланади. Мазкур метод дастлаб 1921 йил Гарвард университетида амалий вазиятлардан иқтисодий бошқарув фанларини ўрганишда фойдаланиш тартибида қўлланилган. Кейсда очик ахборотлардан ёки аниқ воқеа-ҳодисадан вазият сифатида таҳлил учун фойдаланиш мумкин.

“Кейс методи” ни амалга ошириш босқичлари

Иш босқичлари	Фаолият шакли ва мазмуни
1-босқич: Кейс ва унинг ахборот таъминоти билан таништириш	<ul style="list-style-type: none"> ✓ якка тартибдаги аудио-визуал иш; ✓ кейс билан танишиш(матнли, аудио ёки медиа шаклда); ✓ ахборотни умумлаштириш; ✓ ахборот таҳлили; ✓ муаммоларни аниқлаш
2-босқич: Кейсни аниқлаштириш ва ўқув топшириғни белгилаш	<ul style="list-style-type: none"> ✓ индивидуал ва гуруҳда ишлаш; ✓ муаммоларни долзарблик иерархиясини аниқлаш; ✓ асосий муаммоли вазиятни белгилаш
3-босқич: Кейсдаги асосий муаммони таҳлил этиш орқали ўқув топшириғининг ечимини излаш, ҳал этиш йўлларини ишлаб чиқиш	<ul style="list-style-type: none"> ✓ индивидуал ва гуруҳда ишлаш; ✓ муқобил ечим йўлларини ишлаб чиқиш; ✓ ҳар бир ечимнинг имкониятлари ва тўсиқларни таҳлил қилиш; ✓ муқобил ечимларни танлаш
4-босқич: Кейс ечимини шакллантириш ва асослаш, тақдимот.	<ul style="list-style-type: none"> ✓ якка ва гуруҳда ишлаш; ✓ муқобил вариантларни амалда қўллаш имкониятларини асослаш; ✓ ижодий-лойиҳа тақдимотини тайёрлаш; ✓ якуний хулоса ва вазият ечимининг амалий аспектларини ёритиш

“Ассесмент” методи

Методнинг мақсади: мазкур метод таълим оловчиларнинг билим даражасини баҳолаш, назорат қилиш, ўзлаштириш кўрсаткичи ва амалий кўникмаларини текширишга йўналтирилган. Мазкур техника орқали таълим оловчиларнинг билиш фаолияти турли йўналишлар (тест, амалий кўникмалар, муаммоли вазиятлар машқи, қиёсий таҳлил, симптомларни аниқлаш) бўйича ташҳис қилинади ва баҳоланади.

Методни амалга ошириш тартиби:

“Ассесмент”лардан маъруза машғулотларида талабаларнинг ёки қатнашчиларнинг мавжуд билим даражасини ўрганишда, янги маълумотларни баён қилишда, семинар, амалий машғулотларда эса мавзу ёки маълумотларни ўзлаштириш даражасини баҳолаш, шунингдек, ўз-ўзини баҳолаш мақсадида индивидуал шаклда фойдаланиш тавсия этилади. Шунингдек, ўқитувчининг ижодий ёндашуви ҳамда ўқув мақсадларидан келиб чиқиб, ассесментга қўшимча топшириқларни киритиш мумкин.

Ҳар бир катакдаги тўғри жавоб 5 балл ёки 1-5 балгача баҳоланиши мумкин.

Тест

Муаммоли вазият

**Тушунча таҳлили
(симптом)**

Амалий вазифа

“Инсерт” методи

Методни амалга ошириш тартиби:

- ўқитувчи машғулотга қадар мавзунинг асосий тушунчалари мазмуни ёритилган матнни тарқатма ёки тақдимот кўринишида тайёрлайди;
- янги мавзу моҳиятини ёритувчи матн таълим олувчиларга тарқатилади ёки тақдимот кўринишида намойиш этилади;
- таълим олувчилар индивидуал тарзда матн билан танишиб чиқиб, ўз шахсий қарашларини махсус белгилар орқали ифодалайдилар. Матн билан ишлашда талабалар ёки қатнашчиларга қуйидаги махсус белгилардан фойдаланиш тавсия этилади:

Белгилар	Матн
“V” – таниш маълумот.	
“?” – мазкур маълумотни тушунмадим, изоҳ керак.	
“+” бу маълумот мен учун янгилик.	
“– ” бу фикр ёки мазкур маълумотга қаршиман?	

Белгиланган вақт яқунлангач, таълим олувчилар учун нотаниш ва тушунарсиз бўлган маълумотлар ўқитувчи томонидан таҳлил қилиниб, изоҳланади, уларнинг моҳияти тўлиқ ёритилади. Саволларга жавоб берилади ва машғулот яқунланади.

Ш БЎЛИМ

НАЗАРИЙ
МАТЕРИАЛЛАР

III. НАЗАРИЙ МАТЕРИАЛЛАР

1-МАЪРУЗА.

ЖАҲОН АХБОРОТ РЕСУРСЛАР ВА УЛАРНИНГ РИВОЖЛАНИШ ТЕНДЕНЦИЯЛАРИ

(2 соат)

Режа:

- 1.1. Асосий тушунчалар.
- 1.2. Муаллифлик ҳуқуқини ҳимоя қилишнинг халқаро нормалари.
- 1.3. Жаҳон ахборот ресурслари ва уларнинг ривожланиш тенденциялари.

Таянч тушунчалари: ахборот ресурс, жаҳон ахборот ресурслар, муаллифлик ҳуқуқи, консорциум, ҳуқуқий чекловлар, лицензион келишувлар, глобал ахборот, аналитик маълумот, Elsevier, ScienceDirect.

1.1. Асосий тушунчалар.

Ташкилотларни актуал илмий ва таълимий ахборот билан таъминлаш жамиятни ривожланишини муҳим шартларидан бири ҳисобланади. Ахборот технологиялари асрида мазкур масалани ечишнинг асосий самарали воситаси бу - ягона халқаро стандартлар асосида шакллантирилган рақамли форматдаги ахборот ресурслари фондига эга автоматлаштирилган ахборот ресурслари тармоғида ривожланган ахборот инфратузилмасини яратиш ҳамда ўз ресурсларини жамоавий фойдаланишга тақдим этиш ҳисобланади. Бунда жаҳон илмий-таълимий ресурсларидан самарали фойдаланиш ва уларни тўплаш муҳим аҳамият касб этади.

Ахборот инфратузилмасини ривожлантиришдаги жаҳон тенденциялари, жумладан, илмий, амалий тадқиқотлар ягона классификация тизимларини, маълумотни кодлаштириш, халқаро коммуникатив форматлар асосида уларни форматлаш, узатишга мойил бўлади. Ахборот муҳитини шакллантиришдаги 90%дан ортиқ харажатлар мазмун моҳиятига алоқадор ҳисобланади. Ахборот манбаларининг турли туманлиги ҳамда маълумотларни тузилмалари - уларни тизимлаштиришда ягона кўришда бўлишини талаб қилади. Ахборот коммуникациялари учун кутубхоналарнинг MARC форматлари, DUBLIN CORE форматлар ва ахборот коммуникацияларни халқаро стандартлари бугунги кунда нафақат анъанавий кутубхона маълумотлари, балки илмий техник ва бошқа турдаги ахборотлар орасида фаол ахборот алмашувининг асоси бўлиб хизмат қилади.

Бу бирлашув маълумотларини тақдим этиш асосида жаҳон ахборот маконини ривожлантириш учун хизмат қилади. Бундай муҳитнинг ахборот асоси бўлиб электрон кутубхоналар ва уларнинг тармоқлараро алоқалари ҳисобланиб, мазмуний асоси бўлиб эса, нафақат миллий ахборот ресурслари, балки, жаҳон илмий таълимий маълумот базалари ҳисобланади.

Жаҳон ахборот ресурслари (ЖАР) тушунчаси моҳиятини англаш учун мавжуд қонун ва стандартлар асосида асосий тушунчаларни мазмунини очиш даркор. «Ахборот ресурслари», «ахборот-кутубхона ресурслари», «ахборот илмий-таълимий ресурслар» каби тушунчаларни фарқлаш лозим. АХБОРОТ РЕСУРСЛАРИ - матн кўринишидаги материаллар, овозли ёзувлар ва тасвирлардир. Бу умумий тушунча бўлиб, ресурсларни ахборот келиб чиқишини англатиб,

маълум бир тартибга йўналтирилмайди. Бу шунчаки тартибсиз кўринишдаги турли хил форматдаги ҳужжатларнинг маълумотлар массиви бўлиши мумкин.

АХБОРОТ-КУТУБХОНА РЕСУРСИ - моддий объектда матн, овозли ёзув ёки тасвир тарзида қайд этилган ҳамда идентификациялаш, сақлаш ва фойдаланишни таъминлаш учун реквизитларга эга бўлган ахборот. Бу ерда «идентификациялаш учун реквизитлар» тушунчаси муҳим ўрин тутаяди, чунки, мазкур кўрсаткичлар асосида ҳужжатни (идентификациялаш) топиш мумкин. Реквизитлар қатъий қоидалар ва кутубхоначилик стандартлари асосида қўйилади. Бу анъанавий ҳамда электрон, виртуал кутубхоналардаги маълумотлар қидирув жараёнини формаллаштиришда муҳим жиҳатдир.

ИЛМИЙ-ТАЪЛИМИЙ АХБОРОТ РЕСУРСЛАРИ – лицензияланган ҳамда тақриздан ўтган илмий-таълимий ахборотлар (журналлар, мақола, китоблар, мультимедиа ва бошқалар) ахборот ресурслардир. Илмий-таълимий ахборот ресурслари муҳим қийматга эга бўлган интеллектуал манбадир. Одатда ҳар бир ҳужжат маълумотлар базаси, журналлар, тегишли тўпламларга киритилишидан аввал етакчи олимлар, мутахассислар томонидан саралашдан ўтади. Бу ҳужжатлар тизимлаштирилади, каталоглаштирилади ва илмий-таълимий ахборотларнинг маълумот базаларига жойлаштирилади. Асосий фойдаланувчилари илмий ходимлар, ўқитувчилар, магистр ва талабалардир.

ЖАҲОН АХБОРОТ РЕСУРСЛАРИ – дунёнинг етакчи нашриётларининг ахборот ресурсларидир. Бу ахборот қидирув тизимига эга жамият томонидан тан олинган тизимлаштирилган ва тузилмалашган илмий-таълимий ресурсларнинг маълумот базаларидир. Жаҳон ахборот ресурслари рўйхатига юқори импакт факторли журналлар, иқтибос келтирилган илмий монографиялар, дарсликлар, мақолалар киритилган.

ЭРКИН ФОЙДАЛАНИШ (Open Access) – китобхонларга интернет орқали бепул фойдаланиш, ўқиш, юклаб олиш, нусха кўчириш, тарқатиш ва чоп этиш, қидириш, индекслаш, маълумот сифатида узатиш, ёки қонун доирасида бошқа мақсадларда молиявий ва техник тўсиқларсиз муаллифга иқтибос келтирган ҳолда фойдаланишдир. «Эркин фойдаланиш»даги журналлар доимо бепул бўлмаслиги мумкин. Улар муаллиф гонорарларини тўлаш учун, журнални ўз вазифаларини бажариш учун қўллаш мақсадида нарх ҳам ўрнатишлари мумкин, лекин эркин фойдаланишда бўлиб, китобхонлар, фойдаланувчилар учун очиқдир. Фойдаланиш учун ҳеч қандай тўлов талаб этилмайдиган журналларни баъзан «гибрид кириш» журналлари деб ҳам атайдилар.

МАЪЛУМОТ БАЗАЛАРИ (data base) – тасвирлаш, сақлашнинг алоҳида қоидалар асосида ташкил этилган амалий дастурлар асосида тузилган маълумотлар йиғиндиси. Маълум бир қоидалар асосида ташкил қилинган, умумий тавсиф, сақлаш ва ўзгартириш тамойиллари назарда тутилган маълум бир соҳа бўйича (илмий-таълимий, иқтисод) маълумотлар мажмуи. Бизнинг ҳолатда илмий журналлар, китоблар, ҳисобот ва шу кабиларни маълумот базаларидир. Маълумотлар базасига мурожат қилиш маълумотлар базасини бошқариш тизими орқали амалга оширилади.

ПЛАГИАТ (Plagiarism) – ўзга муаллиф асарини атайин ҳаволаларсиз, муаллифга иқтибосликни кўрсатмасдан шахсий асар сифатида кўрсатишга уриниш. Плагиат – бу нусха кўчиришнинг бир тури бўлиб, муаллифлик ҳуқуқини албатта бузилиши ҳисобланади. Ўз фаолиятида (илмий мақола, китоб, ҳисобот, маърузаларни ёзишда) ахборот ресурсларидан фойдаланиш жараёнида муаллифлик

хуқуқларига катъий риоя қилиш лозим. Хужжатни яратишда фойдаланилган манбаларга албатта ҳаволалар келтириш лозим. Плагиаризмни тушуниш янги ахборот ресурсларини, айниқса илмий-ахборот ресурсларини яратишда муҳим ҳисобланади. Муаллифлик ҳуқуқлари ҳар бир мамлакатда муаллифлик ва турдош ҳуқуқлари тўрисидаги тегишли қонунлар билан муҳофаза қилинади. /1/.

Илмий-ахборот ресурслари манбаларини ўрганишда турли ахборот етказувчиларнинг мавжудлигини билиш зарур:

НАШРИЁТ - ташкилот (давлат, жамоат, кооператив ёки хусусий), адабиёт, санъат, мусиқа ёки фан соҳасида фаолият юритиб, маҳсулотларни яратиши, кўпайтириши, тарқатиши мумкин бўлган медиа-компания. Нашр (маҳсулот) босма ҳамда электрон (рақамли) кўринишда бўлиши мумкин. Нашриёт маҳсулотини тарқатиш савдо каналлари, Интернет орқали ҳамда бевосита ношир томонидан амалга оширилиши мумкин. Тарқатиш нашриётнинг мақсадлари ва бизнес модели асосида пуллик ва бепул бўлиши мумкин.

АГРЕГАТОРЛАР – ўзи ноширлик қилмаган ҳолда электрон ресурсларни йиғувчилар ҳисобланиб, истеъмолчиларни уларнинг сўровлари, обуналари асосида ресурсларга бўлган эҳтиёлларини аниқлаб, керакли ахборотлар билан таъминлаш мақсадида маркетинг фаолиятини олиб борадилар. Агрегаторлар нашриётлар, манба яратувчилар билан уларнинг ресурсларидан фойдаланиш бўйича шартномалар имзолайдилар.

АНАЛИТИК МАЪЛУМОТ БАЗАЛАРИНИ ЯРАТУВЧИ КОМПАНИЯЛАР – бундай ташкилотлар ресурсларни қўлланилиши, у ёки бу манбааларга мурожатлар бўйича, муаллифларга мурожатлар, уларнинг иқтибослиги ва бошқа шу каби параметрлар бўйича таҳлиллар олиб боради. Бундай аналитик воситалар ва маълумот базалари манбаларни, уларни яратувчиларини баҳолашда муҳим манба бўлиб ҳисобланади. Аналитик маълумот базалари ва улар билан ишлаш борасида инструмент яратувчилардан энг таниқли компаниялар бу Clarivate Analytics, Thomson Reuters ва Scopus каби компаниялардир.

Илмий ва таълим муассасаларини уларни фаолиятида муҳим бўлган ахборотлар билан таъминлаш ўта долзарб масаладир. Олий таълим муассасаларида ноширлик фаоллигининг пасайиши жаҳон миқёсидаги илмий журналлардан фойдаланишга бўлган имкониятнинг чегараланганлиги асосида юзага келади.

Дунёнинг етакчи маълумот базаларига эга нашриёт компанияларга обуна бўлиш нархлари жуда қиммат бўлиб, Олий таълим тизимида, Фанлар Академияси тизимидаги илмий муассасаларда уларни тўплаш, тизимлаштириш, каталоглаштириш муҳим ўрин тутди. Қимматбаҳо илмий таълимий ресурслар - фойдаланувчилар учун нафақат оператив равишда фойдаланиш учун, балки доимий фойдаланиш, муаллифлик ҳуқуқи ва мулкка эгалик ҳуқуқини бузмаган ҳолда тарқатиш имконини беради.

Ташкилотларда улардан фойдаланишнинг самарали технологияларини яратиш, уларни аккумуляциялаш тадқиқот ва ишланмаларнинг предмети бўлиб ҳисобланади. Электрон ахборот ресурсларини шакллантириш ва аккумуляциялаш технологиялари жуда кўп. Шулардан, корпоратив ахборот кутубхона тармоқларида жамоавий фойдаланиш учун маълумотлар базасини яратишда апробацияланган ARMAT тизимини келтириб ўтиш мумкин. Бунда Ўзбекистоннинг 60 дан ортиқ олий таълим муассасаларининг корпоратив тармоғини келтириб ўтамыз.

Республиканинг ахборот кутубхона тизимлари асосида ташкил этилган ахборот кутубхона тармоғи электрон илмий таълимий ресурсларни шакллантириш

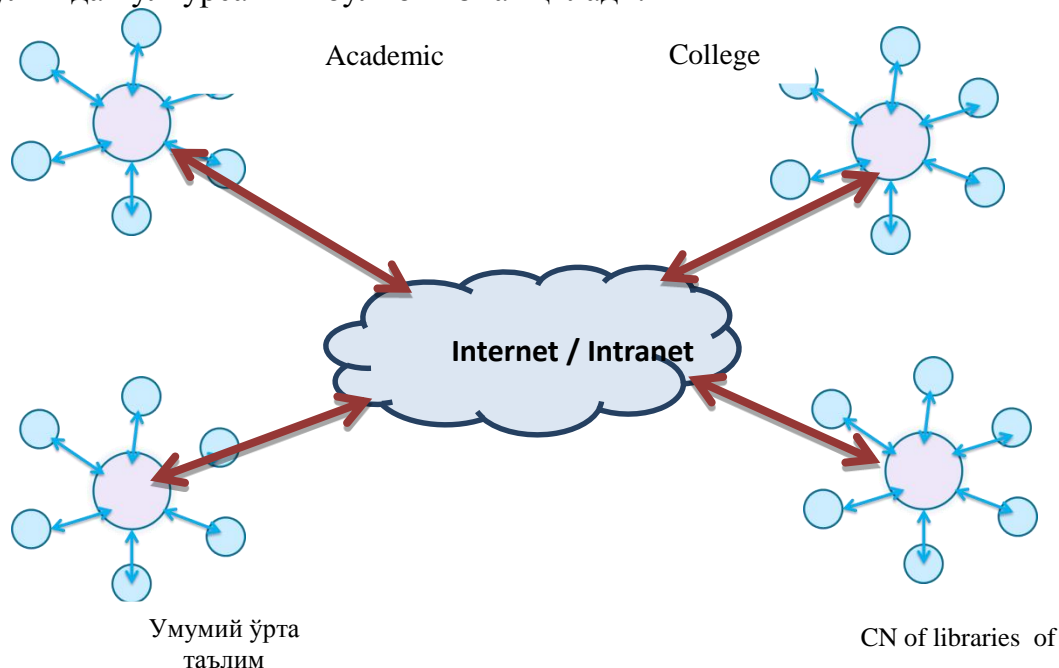
ва тарқатиш механизмини яратишга имкон беради.

Барча ташкилотларда соҳа ёки қизиқишларидан қатъий назар локал тармоқлар режимида керакли бўлган ресурсларни излаш, нусха кўчириш каби амаллар бажарилади. Олинган материаллар тизимлаштирилади, ҳужжат турлари асосида матамаълумотларга ажратилади: илмий мақола, китоб, дарслик, кўп томли нашрлар, журналлар, диссертациялар, мультимедиа ресурслари ва ҳ.к.

Ресурсларни каталоглаштиришнинг кейинги босқичи MARC форматлари асосида юқори малакали мутахассислар томонидан тегишли матамаълумотлар майдонлари асосида амалга оширилади. Корпоратив тармоқда ишлаш бир қатор вазибаларни бажаришни тақазо этади. Булар: консорциум иштирокчилари ўртасида ахборотларни алмашиш; ёзувлар ва материалларни қайта такрорланишини олдини олиш; йиғма электрон каталогни (ЙЭК) шакллантириш. ЖАРларнинг ЙЭК ягона порталига кириш ва самарали қидирувни ташкил этишга имкон яратади.

1-расмда Ахборот кутубхона марказларининг (АКМ) корпоратив тармоқларида интеграцияланган тизим тузилмаси келтирилган. Бу тизим турли хил ташкилотлар, нафақат, олий таълим муассасалари доирасида, балки коллеж, лицей, мактаблар, архивлар ва ҳ.к.ларнинг корпоратив тармоқларида ягона технологиялар асосида тезкорлик билан илмий таълимий ахборотларнинг маълумотлар алмашувини таъминлашга имкон яратади.

Интеграция масалаларини ҳал этиш учун булутли технологиялардан фойдаланилади. Бундай тизимларда булутли технологияларни роли барчага очик ресурслар ва йиғма электрон каталогни шакллантириш ҳамда фойдаланишни таъминлашдан иборат. ЙЭК ахборот ресурслари оқимида республиканинг турли хил турдаги фойдаланувчилари учун виртуал муҳитда тезкор ахборотга эга бўлишда йўлқўрсаткич бўлиб хизмат қилади.

Расм. 1 АКМ корпоратив тармоғининг интеграллашган тизими

Аҳолини ахборот кутубхона ресурсларидан фойдаланишини, тадқиқотлар учун зарур бўлган тўлиқ матнли ахборотга эга бўлишини таъминлаш республикамизда илмий тадқиқотларни ривожлантиришда муҳим омил бўлиб

хизмат қилади. Фан ва таълимга оид илғор манбалардан фойдаланишга имконият яратиш орқали илмий марказлар, ўқув муассасаларининг илмий тадқиқотлар олиб бориш, таълим бериш потенциални ошириш мумкин. Лекин, қимматбаҳо ахборот ресурсларини шакллантириш ва сақлаш учун электрон кутубхоналарда зарур илмий таълимий материалларни олиш ва тўплашга имкон яратувчи махсус технологияларни ривожлантириш зарур.

Бунда, республиканинг ахборот индустриясини ривожлантиришда, илмий маълумот базаларининг ахборот фондларига эга бўлган олий таълим муассасалари, илмий марказлар ва етакчи ахборот кутубхона муассасалари фаолиятини бирлаштириш зарур. Бугунги кунда ЖАРларидан фақатгина фойдаланиш эмас, балки ЖАР асосида электрон кутубхоналарни шакллантириш лозимдир. Бундай ривожланган ахборот инфраструктурасини амалга ошириш шартлари қуйидагилар:

1. Юқори тезликдаги телекоммуникация тармоқларининг мавжудлиги;
2. Библиографик ёзувларни тақдим этишнинг халқаро талаблари асосида электрон кутубхоналарни шакллантириш;
3. электрон каталоглар ташкил эта оладиган, илмий таълимий, бизнесга ва ҳ.к. оид ресурсларни рақамлаштириш, тўлиқ маълумот базалари, мультимедиа маълумот базаларини шакллантира оладиган юқори малакали мутахассисларнинг мавжудлиги;
4. тармоқ ва маълумот базаларини ваколатли бошқарувини ташкил этиш.

Ривожланган телекоммуникацион тармоқлар ва электрон маълумотлар базасини шакллантирувчи дастурий маҳсулотлар консорциум иштирокчилари ўртасида юқори тезликдаги каналлар орқали илмий таълимий ахборотларни алмашишга имкон яратади. Юқори малакали мутахассисларнинг мавжудлиги, маълумот базаларини, ахборотларни қайта ишлашни автоматлаштирилган тизимларини ишлаб чиқиши, ахборотни ташувчи, тарқатувчи ташкилотлар билан ижодий ҳамкорликнинг мавжудлиги, кутубхоналар, таълим муассасалари, илмий марказларининг зарур илмий таълимий ахборотлар билан таъминланиши корпоратив тармоқни ривожлантиришнинг асоси бўлиб хизмат қилади. Бу эса керакли бўлган ахборотларни қидиришга кетадиган вақтни ўнлаб ва юзлаб маротаба қисқартириш имконини бериб, рақобатбардош ахборот маҳсулотларини яратишга, ОТМ ва кутубхоналар ўртасида самарали ахборот алмашинувиға имкон яратиб, ўқув материалларини ўзлаштиришнинг самарадолигини оширишга хизмат қилади.

Интеграциялашган автоматлаштирилган кутубхона тизими йиғма электрон каталог яратиш, электрон дарсликларнинг тўлиқ матнли маълумот базаларини яратиш, талаба, ўқитувчи, илмий ходимларга масофадан хизмат кўрсатиш, электрон кутубхоналарга республикада яратилган қимматли маълумот базаларига, жумладан ЖАРларга кириш, улардан фойдаланиш имконини яратади. Корпоратив тизим виртуал кутубхоналарга бўлган биринчи қадам ҳисобланиб, ахборот маҳсулотлари орқали ўқув материални самарали ўзлаштиришга имкон яратади. Тармоқ – маълумотларни узатишни юқори тезлигини таъминлашга, ўрнатилган қоидалар асосида янги абонентларни қўшиш, мавжуд ахборотларни хавфсизлигини таъминлаш имкониятини яратади. Корпоратив ахборот тизимлари технологияларини қўллаш, қуйидаги имкониятларни яратади:

- электрон илмий-таълимий ресурслардан самарали фойдаланишни таъминлаш самарадорлигини оширади (айниқса, вилоятларда), таълим олишнинг

интерактив усуллари, жумладан, телеконференция ва теле-маърузалар, масофадан таълим бериш, билимларни синовдан ўтказиш тизимини жорий этиш;

- халқаро стандарт талабларига жавоб берувчи илмий-таълимий тўлик маълумот базаларини шакллантириш (включая базы данных электрон дарсликларни, диссертациялар, илмий мақолалар, мультимедия (ўқув кино-, мультипликацион фильмлар, мусиқа асарлари ва бошқ.);

- виртуал кутубхона режимида илмий таълимий ресурсларнинг маълумот базалари ва электрон каталогига онлайн фойдаланиш имконини яратиш;

- Аборот кутубхона муассасалари, ОТМни электрон каталогларни яратилишини қўллаб қувватлаш ва молиявий, меҳнат ва моддий ресурсларни яратиш бўйича сарф харажатларни қисқартириш;

- Илмий ва таълим муассасаларини, ҳамда давлат ва бизнес ташкилотларини зарур ахборот билан таъминлаш;

- тармоқ иштирокчиларига илмий-таълимий ахборотларни локал электрон каталогларини яратишнинг самарали имкониятларини яратиш;

- бу тизим АКМларини ўзаро ҳамкорлигини яратиш, турли хил ташкилотларнинг кутубхона ва ахборот тармоқларини бирлаштириш орқали республикада мустақам ахборот кутубхона инфратузилмасини яратишга имкон яратади.

Электрон кутубхонанинг миллий ресурслари, ахборот-кутубхона ресурслари, шунингдек, жаҳон ахборот ресурслари асосида шакллантиришнинг энг самарали йўлларида бири бу АКМларининг корпоратив ҳамкорлиги ҳисобланади. Компьютерлашган кутубхонадан виртуал кутубхонагача бўлган турли хил турдаги, турли даражадаги кутубхоналар ўртасида оператив равишда маълумотлар алмашишни йўлга қўйиш мураккаб жараёнлардан биридир. Бу ахборот ва дастурий мослашган автоматлаштирилган кутубхона тизимларини интенсив жорий қилиш, электрон кутубхоналарини шакллантириш, АКМларининг корпоратив тармоғини ривожлантиришга асос бўлади.

Ахборот кутубхона муассасаларининг корпоратив тармоғи – бу бошқарув-иқтисодий нуқтаи назардан мустақил бўлган АКМларининг, фойдаланувчиларга ахборот кутубхона хизмати кўрсатишда сифат ва сон жиҳатдан янги хизмат турларини жорий этишдаги бирлашувидир /92/.

Корпоратив тармоқ - илмий-таълимий ва илмий-техник (НТИ) ахборотларни тармоқларда, жумладан, ахборот кутубхона муассасалари тармоғида шакллантиришда моддий ва инсоний ресурсларни иқтисод қилишда муҳим ҳисобланади. АКМларни корпоратив тармоғини бирлашувида корпоратив каталоглаштириш тизимини яратиш муҳим ҳисобланади.

Корпоратив каталоглаштириш – бу бир қанча ташкилотларнинг (кутубхона, АРМ, АКМ) ташкилотга келаётган янги ҳужжатларининг электрон каталогларини шакллантириш ва улардан фойдаланишини амалга оширишдир. Корпоратив каталоглаштиришнинг қуйидаги принципларини кўрсатиш мумкин:

1. Дастурий ахборот мослиги
2. Ўз хоҳишига кўра
3. Техник тайёрлиги
4. Ташкилий тайёрлиги
5. Кадрларни тайёргарлиги

Дастурий ахборот мослиги шунинг ангалатадики, корпоратив каталоглаштириш иштирокчилари библиографик ахборотни тақдим этишнинг

форматларига (MARC келиша оладиган) мос холда ягона дастурий ахборот асосга эга бўлишлари лозимлигини англатади.

Ўз хошишига кўра аъзо бўлиш принципи, шунинг тақозо этадики, корпоратив каталоглаштириш иштирокчилари мазкур лойиҳага ихтиёрий кутубхоналар ва фойдаланувчилар учун ҳамкорликнинг афзалликларини тушунган холда киришлари назарда тутилади.

Техник тайёрлиги бу барча иштирокчилар локал ҳамда коммуникатив вазифаларни бажариш учун зарур бўлган техникага эга бўлиши. Корпоратив каталогизация тизимида ягона икки даражали тармоқ технологиялари ахборот ресурсларини тақдим этиш ва ташқи ресурслардан фойдаланишга имкон яратиши лозим.

Ташкилий тайёрлиги. АКМ ва АРМ ларнинг ташкилий тузилиши маълумотлар базасини шакллантириш борасидаги барча вазифаларни ҳал этишга қаратилиши лозим. Айниқса, мазкур лойиҳани амалга оширишда бевосита иштирок этувчи бўлимлар (масалан, каталоглаштириш, автоматлаштириш ва бошқ) тайёр ҳолатга келтирилиши лозим.

Кадрларни тайёргарлиги. Кутубхоналар корпоратив вазифалар, функцияларни тушунувчи ва уларни мохирона ҳал этувчи ходимларга эга бўлиши ёки бундай таркибни шакллантирилиши лозим.

Шу тариқа, интеграциялашган ахборот тузилишга эга республика, тармоқ ва минтақавий ахборот ресурсларини бирлаштирувчи, ахборотни давлат органлари, иқтисодиёт субъектлари, фан ва таълим, бутун жамият манфаатлари йўлида ва ягона стандартлар асосида йиғиш, тўплаш, қайта ишлаш, қидириш ва ягона ахборот кутубхона тармоғини ташкил этиш имкони юзага келади. Тақсимланган ахборот тармоғи ташкилотларнинг ўзаро электрон ахборот ресурсларини ёки бу ресурслар ҳақидаги ахборотларни алмашинувини ягона принциплар ва очиқ умумий қабул қилинган стандартлар асосида ташкил этилган яхлит технологик ва ахборот муҳитини ҳосил қилиши лозим.

Тармоқни йўлга қўйишнинг якуний натижаси бўлиб, ўзида қуйидаги замонавий технологиялардан иборат операцияларни амалга оширувчи замонавий ахборот инфратузилмани шакллантириш бўлиб ҳисобланади:

- Кутубхона инфратузилмасини интеграциялаш
- Кутубхона ресурслари ва илмий техник ахборотни тўплаш, системалаштириш, қайта ишлаш, сақлаш, қидириш ва етказиб бериш
- электрон ахборот ресурслари бўйича навигациялар;
- илмий техник ахборотга эга жаҳон ахборот ресурслари;
- ўзбек, рус, инглиз тиллардаги ахборот бозоридаги сегментнинг максимал тўлиқлигини таъминлаш;
- фойдаланувчига долзарб, тўлиқ, максимал равишда тизимлаштирилган, энг қулай шаклда ахборотни тақдим этиш;
- илмий-техник ва илмий-таълимий ахборотни - электрон, анъанавий кутубхона ресурслари, депозитарийлар, архивлар ва бошқ., мутаносиб тақсимланган ва тизимлаштирилган уюшмаси.

1.2. Муаллифлик ҳуқуқини ҳимоя қилишнинг халқаро нормалари.

“Муаллифлик ҳуқуқи (МХ)” тушунчасининг ўзи XVIII асрнинг бошидаёқ пайдо бўлган. Ушбу ҳуқуқнинг асосий мақсади – инсоннинг интеллектуал фаолиятини ҳимоя қилиш ва тақдирлаш ҳисобланади. Электрон ресурсларни

хукукий ҳимоялаш нафақат обуна бўлиш ва жаҳон маълумот базаларидан фойдаланишга имкон яратишда, балки локал ва корпоратив тармоқда ўз рақамли кутубхоналарини шакллантиришда ҳам муҳим жиҳатлардан бири бўлиб ҳисобланади. «Муаллифлик ҳукуқи (МХ)» тушунчаси 1709 йилдан бери ривожланиб келмоқда. Бу ҳуқуқнинг асосий мақсади – инсоннинг интеллектуал фаолиятини ҳимоялаш ва рағбатлантиришдан иборат /1,12,14/.

МХ термини икки хил мазмунга эга:

- Ўзининг ишини такрорлаш ёки оммавий тақдим этиш мумкинлиги тўғрисидаги қарорни қабул қилиш муаллифнинг шахсий ҳуқуқи;

- Муаллифнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш юридик тизими, моддий ҳуқуқий тизимнинг бир қисми.

МХ (Муаллифлик ҳуқуқи) асарларга ўзининг умумий қаттиқ талабларини кўяди:

- Муаллиф ўз ишига маънавий ҳуқуқга эга;

- Ҳеч ким муаллифнинг руҳсатсиз уни ўзгартириш ёки муаллифнинг фамилиясини кўрсатмасдан фойдаланиш ҳуқуқига эга эмас;

- Муаллиф бажарган иши учун мукофот олиш ҳуқуқига ҳам эга;

- продюсер/нашриётчи ҳам кўпчилик ҳолларда қўшган ҳиссаси учун мукофот олиши керак.

Барча ҳолатларда ҳам ушбу қаттиқ талаблар қўйиладими? Ҳар доим ҳам муаллифлик ҳуқуқи қаттиқ талабларига амал қилиш зарурми? Агар шу масалани чуқурроқ таҳлил қилиб чиқилса, умумий қаттиқ қоидалардан қатор четланишларни кўрсатиш мумкин. Бу асосан МХ учун маълум чегирмалар нима мақсадда берилишига тааллуқлидир: таълим мақсадларидами? Маданиятни ривожлантириш мақсадларидами? Ижтимоий мақсадлардами?

Кутубхона – бу ахборот ресурсларидан фойдаланиш фаоллиги энг кўп кузатиладиган соҳа бўлганлиги учун айнан кутубхона ходимлари қандайдир алоҳида шартларни ҳисобга олиб ахборот ресурсларидан фойдаланиш чекланишлари ҳамда имкониятлари доирасини ўрганишлари зарур.

Кутубхоналар энди китоб, кассета, дисклар каби физик объектларга эга бўлишлари, балки Интернет тармоғидан ва бошқа рақамли ахборот ресурсларидан (электрон журналлар, маълумот базалари ва шу кабилар) эркин фойдаланиш ҳуқуқига эга бўлмоқдалар.

Кутубхоначиларда янги ташвишлар ва вазифалар пайдо бўлмоқда:

- электрон ресурслардан фойдаланиш тартиби тўғрисида лицензияли келишувларни тузиш.

- Улар кутубхона фондини бир қисми сифатида тармоқ ҳужжатларини танлаб олиш, баҳолаш ва солиштиришни ўрганиб олишлари керак.

- Шартнома ва шартнома ҳуқуқини ўқиш учун қўшимча билим ва кўникмалар олишлари ҳамда музокаралар олиб бориш кўникмаларини эгаллашлари керак.

МХ га амал қилиш илмий, илмий-оммабоп, бадий ва бошқа асрларни рағбатлантириш учун муҳим аҳамиятга эга. Ўз асарларини кутубхоналарда эълон қилиш ва тақдим этишга ижодий шахсларни жалб қилиш учун самарали рағбатлантириш механизмларини топиш зарур. Ривожланган чет давлатлари тадқиқотлари нима учун муаллифлар кутубхоналарда эркин фойдаланиш учун ўз асарларини тақдим эта олишларининг муҳим сабабларидан бири бу – муаллифнинг мақолалари ёки китобидан фойдаланиш кўрсаткичларининг анча ўсиши эканлигини кўрсатади. Мана шунинг ҳисобига унинг асарларига ўқувчиларнинг

қизиқишлари ва талаб даражаси бир неча бор ортади.

Аммо, ҳар қандай ҳолатда ҳам кутубхона муаллиф билан лицензияли келишув тузиши лозим. Келишув тузишининг қандайдир қатъий стандартлари мавжуд эмас, аммо муаллиф билан имзоланишида амал қилиниши керак бўлган томонлари бор. Бу томонлари нималардан иборат?

Одатда лицензияли келишувларда қуйидаги тушунчаларга кирувчи моддалари бўлади:

- Келишув томони;
- Декларатив қисми;
- Келишув изоҳлари;
- Аниқлик киритиш;
- Қонунни танлаш;
- Шартноманинг асосий қисми;
- Ушуб лицензия томонидан бериладиган ҳуқуқ;
- Қўллаш чекланишлари;
- Амал қилиш муддати ва тугаши санаси;
- Етказиб бериш усули ва лицензиялаштирилган материаллардан фойдаланиш;
- Лицензион тўлов;
- Лицензия эгасининг (кутубхонанинг) ҳаракатлари;
- Бажариш ва баҳолаш;
- кафолотлари, мажбуриятлар, зарарни ўрнини тўлдириш;
- Форс-мажор;
- Ҳуқуқини сотиш(бериш);
- Хабардор қилиш;
- келишмовчиликларни ҳал қилиш;
- қўшимча ҳужжатлар;
- имзолар.

Дунёнинг кўпчилик мамлакатларида бўлгани каби Ўзбекистонда муаллифлик ҳуқуқлари «Муаллифлик ҳуқуқи ва турдош ҳуқуқлар тўғрисидаги» (21.07.2006 йил) Қонун билан белгиланади. Афсуски электрон нашрлар билан боғлиқ пунктларни ҳисобга олиш мумкин бўлган моддалари ёки алоҳида қонун ҳали йўқ, аммо ҳозирги пайтда асарлардан кутубхоналарда фойдаланишда МХни ҳимоя қилиш учун ушбу Қонуннинг қатор моддаларидан фойдаланишимиз мумкин. Электрон ресурслардан нусха олиш, шакллантириш, ёзма ҳамда электрон шакллари тарқатишда кутубхоналар амал қилишлари мумкин бўлган Қонуннинг энг муҳим моддаларини кўриб чиқамиз.

4- моддага биноан «МХ қуйидагиларга тааллуқли: Ўзбекистон Республикаси фуқаролари ҳисобланган ёки Ўзбекистон Республикасида доимий турар жойига эга бўлган муаллифлар асарлари ёки бошқа МХнинг дастлабки эгаларига; муаллифларнинг фуқаролиги ва доимий турар жойидан қатъий назар биринчи бор Ўзбекистон Республикасида эълон қилинган асарларга; Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаларига биноан Ўзбекистон Республикасида кўриқланадиган асарларга».

Муаллифлик ҳуқуқи (МХ) адабиёт асарларига ҳам тааллуқли (5-модда). Электрон ресурсларни, электрон маълумотлар базаларини, электрон кутубхоналарни яратишда биз кимнингдир асаридан фойдаланадиган бўлсак ушбу моддага амал қилишимиз керак бўлади.

МХ бирор бир объектив шаклда бўлган, эълон қилинган ҳамда эълон қилинмаган асарларга ҳам тааллуқли: ёзма (қўлёзма, машинада терилган, нота ёзуви ва шу кабилар); овозли ёки видео (механик, магнитли, рақамли, оптик ва шу каби); тасвир (расм, эскиз, картина, план, чизма, кино-, теле-, видео- ёки фотокадр ва шу кабилар); бошқа форматлардаги.

6-Моддага биноан қуйидагилар муаллифлик ҳуқуқи ҳисобланади:

- адабий асарлар (адабий-бадиий, илмий, ўқув, публицистик ва бошқалар);
- драма ва сценарий асарлари;
- матнли ёки матнсиз мусиқа асарлари;
- мусиқали драма асарлари;
- аудиовизуал асарлар;
- фотосурат асарлари ва фотосуратга ўхшаш усул билан олинган асарлар;
- географик, геологик ва бошқа хариталар, планлар, эскизлар, географияга, топографияга ҳамда бошқа фанларга тааллуқли асарлар.

Шундан келиб чиққан ҳолда, агар дарсликлар, илмий мақолалар, китоблар ва ҳ.к.ларни рақамли турига айлантирмоқчи бўлсангиз ушбу асарлардан ихтиёрий фойдаланиш, кўпайтириш бўйича Қонун кўядиган чекланишларни ҳисобга олиш лозим.

7-моддага биноан асарларнинг бир қисми, асарнинг хосиласи ва таркибий қисмлари ҳам муаллифлик ҳуқуқи объектлари ҳисобланишини эсда тутиш зарур. Бунга қуйидагилар киради: мустақил фойдаланилиши мумкин бўлган асарнинг маълум бир қисмлари (шу жумладан унинг номи); асарнинг хосилалари (таржималар, ишланма асарлар, аннотациялар, рефератлар, мухтасар хулосалар, шарҳлар, инсценировкалар, аранжировкалар, содалаштиришлар ҳамда фан, адабиёт ва санъат асарларининг бошқа қайта ишланмалари); тўпламлар (энциклопедиялар, антологиялар, маълумотлар базалари) ва материалларнинг танлаб олиниши ёки жойлаштирилганлигига кўра ижодий меҳнат натижаси бўлган бошқа жамлама асарлар муаллифлик ҳуқуқи объектлари ҳисобланади.

Шундан келиб чиқиб, электрон тўлиқ матнли маълумотлар базасини, мультимедияли маълумотлар базасини яратишда кимнинг асарларидан, қай даражада (тўлалигича ёки қисман, матнли ёки мультимедияли шаклда) фойдаланилаётганлиги ҳисобга олиниши керак.

Расмий ҳужжатлар (қонунлар, қарорлар ва шу кабилар) ҳамда уларнинг таржималари муаллифлик ҳуқуқи объектлари ҳисобланмайдилар; расмий белгилар ва рамзлар (байроқлар, герблар, орденлар, пул белгилар ва шу кабилар); одатий оммавий ахборот хусусиятига эга кун янгиликлари тўғрисидаги ёки кундалик ҳодисалар тўғрисидаги хабарлар. Ушбу ҳужжатлар, агар очиқ матбуотда эълон қилинган ёки жамоатчилик хабардор бўлса ҳеч бир махсус рухсатларсиз ва келишувларсиз электрон маълумотлар базасига киритилиши мумкин.

Ким асарнинг муаллифи ҳисобланади? Муаллифлик ҳуқуқи барча қоидаларига амал қилиш учун кимга мурожаат этиш керак? Асарнинг асл нусҳаси ёки нусҳасида муаллиф сифатида кўрсатилган шахс муаллиф ҳисобланади (10-модда).

Асар имзосиз ёки таҳаллус остида чоп этилган тақдирда (муаллифнинг таҳаллуси унинг ким эканлигига шубҳа қолдирмайдиган ҳоллар бундан мустасно), асарни чоп этган, асарда исми-шарифи ёки номи кўрсатилган ношир, агар бошқа далиллар бўлмаса, муаллифнинг вакили ҳисобланади ҳамда муаллифнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш ва уларнинг амалга оширилишини таъминлаш ҳуқуқига

эгадир. Бу коида бундай асар муаллифи ўз шахсини ошкор этгунига ва ўзининг муаллиф эканлигини маълум қилгунига қадар амалда бўлади.

Аммо асар бир неча муаллифлар томонидан ёзилган бўлиши мумкин. Хамкорликдаги асарга МХ шундай асар ажралмас яхлитни ташкил қиладими ёки ҳар бири мустақил аҳамиятга эга қисмлардан ташкил топадими, бундан қатъий назар хамкорликда ҳаммуаллифларга тегишли бўлади. Шу билан бир вақтда муаллифлар ўртасида қандайдир расмий келишувлар бўлмаса ҳаммуаллифлардан ҳар бири мустақил аҳамиятга эга бўлган ўзи яратган асарнинг бир қисмидан фойдаланиш ҳуқуқига эга (12-модда).

Кўпинча қандайдир асарлар қайта ишланади. Бу ҳолат одатда илмий асарлар, китоблар билан кузатилади. Улар асосида бошқа муаллифлар тўлдиришлар ва қўшимчалар билан ўз асарларини яратадилар. Яъни, умуман олганда янги асар пайдо бўлади. Агарда яратилаётган электрон ресурсда бошқа муаллифларнинг асарларидан фойдаланилган бўлса, моҳияти бўйича асарнинг ҳосиласи ҳисобланади.

Ҳосила асарнинг муаллифи қайта ишланган асарнинг муаллифи ҳуқуқларига амал қилиш шарти билан ўзи яратган асарга бўлган МХ дан фойдаланади. Булар дастлабки муаллифга илова ёки қандайдир келишувлар бўлиши керак. Ҳосила асарнинг муаллифи МХ қайта ишлашга асос бўлган асарни бошқа шахслар томонидан қайта ишлашларига тўсиқ бўлмайди.

Муаллиф асардан ҳар қандай шаклда ва ҳар қандай усул билан фойдаланиш ҳуқуқига эга (19-модда). Яъни ўз асарларини рақамлаштиришга, маълумотлар базасида сақлашга, Интернет орқали тарқатиш учун бериш ёки бермаслигини ўзи ҳал қилиши ҳуқуқига эга.

Асардан фойдаланишга муаллифнинг фавкулотда ҳуқуқи қуйидаги ҳаракатларни амалга ошириш ёки рухсат бериш ҳуқуқини англатади:

- асарнинг асл нусҳасини ёки нусҳаларини сотиш ёки бошқа хусусийликлик ҳуқуқини (тарқатиш ҳуқуқини) бериш билан тарқатиш. Мисол учун, муаллиф асарнинг рақамлаштирилган шаклини фақатгина ушбу кутубхонанинг локал маълумотлар базасида сақланиши мумкинлиги шарти билан ўз асарини кутубхонага бериши мумкин;

- асарни ўзгартириш, безаш ёки бошқа усул билан қайта ишлаш (қайта ишлаш ҳуқуқи);

- Муаллиф асаридан ҳар бир фойдаланиш тури учун мукофот олиш ҳуқуқига эга (мукофот олиш ҳуқуқи).

Асардан даромад олиш мақсадида фойдаланилганми ёки ундан фойдаланишда буни кўзланмаганми, бундан қатъий назар, у фойдаланилган ҳисобланади. Ўз ўқувчиларига бепул тақдим этиш учун асарни рақамлаштирган, аммо буни муаллиф билан келишмаган кутубхоналар, АРМлар ҳам МХни бузган ҳисобланадилар.

«Қайси асарлардан муаллифнинг рухсатсиз фойдаланишимиз мумкин?», «Муаллиф оламдан ўтган бўлса нима қилиш керак?», «Қадимий қўлёзмалар, нодир асарларни нима қилиш мумкин?», «Улар кимнинг мулки?», «Уларни ортиқча қоғозбозликсиз рақамлаштириш мумкинми?» деган саволлар жуда муҳим.

Асар муаллифининг ёки бошқа ҳуқуқ эгаси розилигисиз ва мукофот тўламасдан кутубхоналар эркин фойдаланиладиган асарлар нусҳаларини фақатгина вақтинчалик фойдаланишга тақдим этишлари мумкин. Бунда муаллифлик ҳуқуқи объектлари бўлган, рақамли шаклда ифодаланган асарларнинг нусҳалари, шу

жумладан кутубхона ресурсларидан ўзаро фойдаланиш тартибида бериладиган асарларнинг нусхалари, бу асарларнинг рақамли шаклдаги кўчирма нусхаларини яратиш имкониятини истисно этиш шарти билан фақат кутубхоналарнинг биноси ичида вақтинчалик фойдаланишга берилиши мумкин.(26-модда)

Асардан муаллифнинг исми-шарифи, олинган манбасини албатта кўрсатган ҳолда ҳамда асардан нормал фойдаланилишига зарар етказмаслик ва муаллифнинг қонуний манфаатларига путур етказмаслик шарти билан қуйидаги тарзда эркин фойдаланишга йўл қўйилади:

Даромад олишни кўзламаган ҳолда, муаллифнинг ёки бошқа ҳуқуқ эгасининг розилигисиз ва ҳақ тўламаган ҳолда, лекин асаридан фойдаланилаётган муаллифнинг исми-шарифини ва олинган манбаини албатта кўрсатган тарзда бир нусхада репрографик такрорлашга йўл қўйилади (27-модда):

- кутубхоналар ва архивлар томонидан - асарнинг йўқолган ёки яроқсиз бўлиб қолган нусхаларини тиклаш, алмаштириш учун, шунингдек ўз фондларидан бу асарларни бирон сабаб билан йўқотган бошқа кутубхоналар ва архивларга асарларнинг нусхаларини бериш учун чоп этилган асарни;

- кутубхоналар ва архивлар томонидан фуқароларнинг ўқув ва тадқиқот мақсадларидаги сўровлари бўйича, шунингдек таълим муассасалари томонидан аудитория машғулоти учун тўпламларда, газеталар ва бошқа даврий нашрларда чоп этилган айрим мақолалар ва кичик ҳажмли асарларни, чоп этилган ёзма асарлардан (суратли ёки суратсиз) қисқа парчаларни бир нусхада.

Кутубхона ўз ўқувчилари учун мана шундай ихтисослаштирилган электрон кутубхоналарни яратиши мумкин.

Қонун дастурли маҳсулотлар ва маълумотлар базалари эгалари ва фойдаланишга МХ ни ҳам қамраб олади. ЭХМ учун дастурнинг ёки маълумотлар базасининг нусхасига қонуний эга бўлган шахснинг кейинчалик шахсий фойдаланиш мақсадида ЭХМ учун дастурни ёки маълумотлар базасини эркин такрорлашга ва соддалаштиришга бўлган ҳуқуқи қонун билан белгиланади. (32-модда).

Муаллифлик ҳуқуқи муаллифнинг бутун ҳаёти давомида ва унинг вафотидан кейин эллик йил давомида амал қилади (35-модда). Ҳаммуаллифликда яратилган асарга бўлган муаллифлик ҳуқуқи ҳаммуаллифларнинг бутун ҳаёти давомида ва ҳаммуаллифлар орасида энг узоқ умр кўрган охирги шахс вафот этганидан кейин эллик йил давомида амал қилади. Агар асарнинг муаллифи ва ҳаммуаллифлари эллик йил илгари вафот этган бўлсалар кутубхона ҳеч бир махсус рұхсатларсиз электрон ресурслар яратиши ва уларни локал тармоқда, Интернетда ҳамда сотиш учун тақдим этиши мумкин.

Муаллифнинг вафотидан кейин биринчи марта эълон қилинган асарга бўлган муаллифлик ҳуқуқи асар эълон қилинганидан кейин эллик йил давомида амал қилади. Яъни кутубхонада сақланадиган қадимий кўлёмалар қўшимча рұхсатларсиз рақамлаштирилиши мумкин.

Муаллифнинг мулкӣ ҳуқуқлари мерос бўйича ўтади. (36-модда).

Муаллифнинг шахсий номулкий ҳуқуқлари мерос бўйича ўтмайди. Муаллифнинг меросхўрлари кўрсатилган ҳуқуқларни ҳимоя қилишга ҳақлидир. Меросхўрларнинг ушбу ҳуқуқлари муддат билан чекланмайди. Асарларга бўлган муаллифлик ҳуқуқининг амал қилиш муддатининг тугаши уларнинг ижтимоӣ мулкка айланишини билдиради.(37- модда).

Мулкӣ ҳуқуқлар фақат муаллифлик шартномасини тузиш йўли билан ҳуқуқ

эгаси томонидан бошқа шахсга ўтказилиши мумкин (38-модда).

Муаллифнинг мулкӣ ҳуқуқларини бошқа шахсга ўтказиш мутлақ ҳуқуқларни бошқа шахсга ўтказиш тўғрисидаги муаллифлик шартномаси асосида ёки мутлақ бўлмаган ҳуқуқларни бошқа шахсга ўтказиш тўғрисидаги муаллифлик шартномаси асосида амалга оширилиши мумкин.

Муаллифлик шартномаси (ёки лицензия келишуви)да қуйидагиларни назарда тутиш керак:

- асардан фойдаланиш усуллари (мазкур шартнома асосида ўтказиладиган аниқ ҳуқуқлар);

- асардан фойдаланишнинг ҳар бир усули учун тўланадиган ҳақ миқдори ва (ёки) тўланадиган ҳақ миқдорини белгилаш тартиби, уни тўлаш тартиби ҳамда муддатлари (39-модда).

Мисол учун муаллиф ўз асарининг электрон шаклидан фақатгина ушбу кутубхона доирасида (компьютерли ўқув залида) ва унинг ўқувчилари учун нусха олиш ҳуқуқисиз фойдаланишга рухсат бериши мумкин. У электрон версиясини сотишда фоизларни талаб қилиши ёки ҳеч қандай чекланишларсиз кутубхонага ундан фойдаланишда тўла эркинлик бериши мумкин. Муаллифлик шартномасида асардан фойдаланиш ҳуқуқи қанча муддатга ўтказилиши тўғрисида шарт белгиланмаган тақдирда, шартнома тузилган санадан бошлаб беш йил ўтганидан кейин, агар фойдаланувчи шартномани бекор қилингунига қадар камида олти ой олдин бу ҳақда ёзма равишда огоҳлантирилган бўлса, шартнома муаллиф томонидан бекор қилиниши мумкин.

Муаллифлик шартномасида асардан фойдаланиш ҳуқуқи амал қиладиган ҳудуд доираси тўғрисида шарт бўлмаган тақдирда, шартномага биноан бошқа шахсга ўтказилаётган ҳуқуқнинг амал қилиши Ўзбекистон Республикаси ҳудуди билан чекланади. Бошқа шахсга ўтказилиши муаллифлик шартномасида бевосита назарда тутилмаган асардан фойдаланиш ҳуқуқлари бошқа шахсга ўтказилмаган деб ҳисобланади.

Тўланадиган ҳақ муаллифлик шартномасида асардан фойдаланишнинг тегишли усули учун олинадиган даромаддан фоиз тарзида белгиланади ёки агар буни асарнинг хусусияти ёки ундан фойдаланишнинг ўзига хос жиҳатлари билан боғлиқ ҳолда амалга ошириш мумкин бўлмаса, шартномада қайд этилган сумма тарзида ёхуд бошқача тарзда белгиланади.

Шартномада, масалан, асарни онлайн фойдаланиш учун пуллик тақдим этилганда фойданинг маълум қисмини тўлаш каби мукофот тури кўзда тутилиши мумкин. Бундай ҳолатларда манбага неча бор мурожаат этилганлиги, асардан неча бор нусха олинганлиги қатъий қайд этилиши керак.

Асар муаллифлари, ижрочилари ёки бошқа ҳуқуқ эгалари ўз мулкӣ ҳуқуқларини амалга ошириш мақсадида ўз мулкӣ ҳуқуқларини жамоавий асосда бошқарадиган ташкилотлар тузишга ҳақлидир (56-60-моддалар).

Кутубхона консорциуми шундай ташкилот бўлиши мумкин. Консорциум, нотижорат ташкилот сифатида муаллиф билан асарнинг электрон шаклидан ва кутубхона – консорциум аъзолари доирасида фойдаланишга эксклюзив ҳуқуқга шартнома тузиши мумкин. Бу ҳолат консорциумга бирлашган кутубхоналарга ҳар бири алоҳида шартнома тузган ҳолатларга қараганда маблағни анча тежашга, муаллифга эса муносиб мукофот олишига имкон беради. Консорциум кутубхоналари кутубхоналардан бирига муаллифлар билан музокаралар олиб бориш ва консорциум номидан шартномалар имзолаш ваколатини беришлари

мумкин.

Мулкый ҳуқуқларни жамоавий асосда бошқарувчи ташкилотларнинг фаолиятига нисбатан монополияга қарши қаратилган қонун ҳужжатларида назарда тутилган чеклашлар қўлланилмайди.

Консорциум ўзи қайси ҳуқуқ эгаларининг номидан иш кўраётган бўлса, шу ҳуқуқ эгаларининг номидан ва улардан олинган ваколатлар асосида қуйидаги ҳуқуқларга эга бўлади (58-модда):

- мукофот миқдорини ва шартномаларнинг тузилишига доир бошқа шартларни фойдаланувчилар билан келишиб олиш;

- консорциум бошқараётган ҳуқуқлардан фойдаланиш учун фойдаланувчилар билан шартномалар тузиш;

- ташкилот тўланадиган ҳақни йиғиш билан ушбу Қонунда назарда тутилган ҳолларда шартнома тузмасдан шуғулланган тақдирда, бундай ҳақ миқдорини фойдаланувчилар билан келишиб олиш;

- шартномаларда назарда тутилган ҳақни йиғиш, тақсимлаш ва тўлаш;

- бундай ташкилот ўзи бошқараётган ҳуқуқларни ҳимоя қилиш учун зарур бўладиган ҳар қандай юридик ҳаракатларни бажариш;

- шундай ташкилот томонидан белгиланган тартибда асарларни ва (ёки) турдош ҳуқуқлар объектларини, шунингдек асарларга ва (ёки) турдош ҳуқуқлар объектларига бўлган ҳуқуқларни бошқа шахсга ўтказиш тўғрисидаги шартномаларни рўйхатга олишни ва (ёки) сақлашга топширишни амалга ошириш.

Мулкый ҳуқуқларни жамоавий асосда бошқарувчи ташкилот ҳуқуқ эгалари билан тузилган шартномалар асосида ва қонун ҳужжатларига мувофиқ бошқа ҳуқуқларга ҳам эга бўлиши мумкин (62 Модда).

Муаллифлик ҳуқуқи ва турдош ҳуқуқларни бузиш қуйидагилар бўлиши мумкин:

- муаллифларнинг шахсий номулкый ҳуқуқларини бузиш;

- ижрочининг исм-шарифга бўлган ва ижрони ҳар қандай тарзда бузиб кўрсатилишидан ёки ҳар қандай бошқача тарзда тажовуз қилинишидан ҳимоя қилиш ҳуқуқларини бузиш;

- ҳуқуқ эгаси ёки мулкый ҳуқуқларни жамоавий асосда бошқарувчи ташкилот билан шартнома тузмасдан асарлар ёки турдош ҳуқуқлар объектини такрорлаш, тарқатиш ёки ундан бошқача тарзда фойдаланиш, ушбу Қонунда назарда тутилган ҳолларда ҳақ тўлаш тўғрисидаги талабларни бузиш;

- асарлардан ёки турдош ҳуқуқлар объектларидан ҳуқуқ эгаси ёки мулкый ҳуқуқларни жамоавий асосда бошқарувчи ташкилот билан тузилган шартнома бўйича олинган ҳуқуқларни ошириб юборган ҳолда фойдаланиш;

- ҳуқуқ эгаларининг мулкый ҳуқуқларини бошқача тарзда бузиш муаллифлик ҳуқуқи ва турдош ҳуқуқларни бузишдир.

Асарларнинг ва турдош ҳуқуқлар объектларининг такрорланиши ёки тарқатилиши муаллифлик ҳуқуқи ва турдош ҳуқуқларни бузган ҳолда амалга ошириладиган нусхалари контрафакт нусхалардир. Ушбу Қонунга мувофиқ муҳофаза қилинадиган асарларнинг ва турдош ҳуқуқлар объектларининг бундай асарларни ва турдош ҳуқуқлар объектларини муҳофаза қилиш тўхтатилган ёки ҳеч қачон муҳофаза қилинмаган давлатлардан ҳуқуқ эгаларининг розилигисиз импорт қилинадиган нусхалари ҳам контрафакт нусхалардир.

Электрон ресурсларни яратиш ва фойдаланишда муаллифлик ҳуқуқини ҳимоя

килиш бўйича муҳим томонларини кўрсатиш мумкин.

1. Анъанавий ва электрон кўринишда тақдим этилганда қуйидагилар муаллифлик ҳуқуқи объектлари ҳисобланади:

• адабий асарлар (адабий-бадий, илмий, ўқув, публицистик ва бошқа асарлар);

• драма ва сценарий асарлари;

• матнли ёки матнсиз муסיқа асарлари;

• муסיқали драма асарлари;

• хореография асарлари ва пантомималар;

• аудиовизуал асарлар;

• рангтасвир, ҳайкалтарошлик, графика, дизайн асарлари ва тасвирий санъатнинг бошқа асарлари;

• манзарали-амалий ва сахна беазаги санъати асарлари;

• фотография асарлари ва фотографияга ўхшаш усулларда яратилган асарлар;

• географик, геология хариталари ва бошқа хариталар, жўғрофия, топография ва бошқа фанларга тааллуқли тархлар, эскизлар ва асарлар.

2. Асарнинг асл нусхасида ёки нусхасида муаллиф сифатида кўрсатилган шахс, агар бошқача ҳол исботланмаган бўлса, асар муаллифи ҳисобланади. Электрон тўла матнли маълумотлар базасини ва мультимедиали маълумотлар базасини яратишда кимнинг асарларидан, қай даражада (тўлалигича ёки қисман, матнли ёки мультимедиали шаклда) фойдаланаётганлигимизни ҳисобга олиш керак.

3. Муаллиф асардан ҳар қандай шаклда ва ҳар қандай усулда фойдаланиш мутлақ ҳуқуқига эга. Муаллиф кутубхонага ўз асарларини рақамлаштириш, маълумотлар базасида сақлаш, Интернет орқали тарқатиш учун рухсат бериши ёки рухсат бермаслиги мумкин.

4. Муаллиф ўз асаридан электрон кўринишда фойдаланганлиги учун мукофот олиш ҳуқуқига эга (мукофот олиш ҳуқуқи). Ушбу ҳуқуқ муаллиф ва кутубхона ўртасида махсус келишув билан белгиланади.

5. Муаллиф розилигисиз ва мукофот тўлашсиз қуйидаги ҳолларда уларнинг асарларини электрон кутубхонага киритиш мумкин:

• эллик йил илгари вафот этган муаллифларнинг асарларидан кутубхона тўсиқларсиз фойдаланиши мумкин;

• кутубхонада сақланадиган қадимий қўлёзмалардан ҳеч бир қўшимча рухсатларсиз рақамли кўринишга келтирилиши мумкин. (27-модда).

6. Шунингдек, даромад олишни кўзламаган ҳолда, муаллифнинг ёки бошқа ҳуқуқ эгасининг розилигисиз ва ҳақ тўламаган ҳолда, лекин асаридан фойдаланилаётган муаллифнинг исми-шарифини ва албатта репрографик асар олинган манбани кўрсатган тарзда кутубхоналар ва архивлар томонидан.

7. Асарнинг йўқолган ёки яроқсиз бўлиб қолган нусхаларини тиклаш, алмаштириш учун, шунингдек ўз фондларидан бу асарларни бирон сабаб билан йўқотган бошқа кутубхоналар ва архивларга асарларнинг нусхаларини бериш учун чоп этилган асарни;

8. Кутубхоналар ва архивлар томонидан фуқароларнинг ўқув ва тадқиқот мақсадларидаги сўровлари бўйича, шунингдек, таълим муассасалари томонидан аудитория машғулоти учун тўпламларда, газеталар ва бошқа даврий нашрларда чоп этилган айрим мақолалар ва кичик ҳажмли асарларни, чоп этилган ёзма

асарлардан (суратли ёки суратсиз) қисқа парчаларни бир нусхада такрорлашга йўл қўйилади.

Масалан, Бутундунё интеллектуал мулк эгалиги (WIPO) ташкилоти 1974 йил ташкил этилган бўлиб, ҳозирда Бирлашган Миллатлар ташкилоти органи сифатида интеллектуал мулк борасида иштирокчи мамлакатларга бўлган талабларни ўрнатади. Бу талаблар қуйидаги ҳужжатларда ўз аксини топади:

- 1996 йилги Муаллифлик ҳуқуқи тўғрисидаги шартнома (The WIPO Copyright Treaty 1996), Ижро ва Фонограммалар бўйича 1996 йилги шартнома ВОИС (The WIPO Performances and Phonograms Treaty 1996);

- ВОИС ва ВТО ўртасидаги 1995 йилги шартнома (the Agreement between WIPO and WTO 1995);

- Адабий ва бадиий асарларни ҳимояси бўйича Берн Конвенцияси 1971 йилги Париж акти (the Paris Act 1971),

- Ижрочилар, овоз ёзиш продюсерлари, эширттириш ташкилотларини ҳимоялаш халқаро конвенцияси (the International Convention for the Protection of Performers, Producers of Phonograms and Broadcasting Organisations) и

- 1961 йилги Рим конвенцияси (the Rome Convention 1961).

Халқаро Савдо ташкилотларга аъзо бўлиш истагини билдирган мамлакатлар (WTO) Шартномани ратификация қилишга мажбурлар Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPs) - интеллектуал мулк ҳуқуқларини савдо жиҳатлари бўйича ўз миллий қонунчилик доирасида Шартномани қабул қилишлари лозим. Бу WTO га аъзо мамлакатдунё бозорига чиқиш учун муқобил бўлган муаллифлик ҳуқуқининг халқаро нормаларига қатъий амал қилишини англатади.

Кўпгина мамлакатларда муаллифлик ҳуқуқини асосий структурасини шакллантирувчи Берн конвенциясига 150 дан ортиқ мамлакатлар қўшилган. Берн конвенциясининг шартнома шартлари қонунчиликдаги энг сўнгги ўзгаришларни ҳисобга олади. Қонунчиликдаги энг сўнгги ўзгаришлар қуйидаги принциплар таъсири остида шакллантирилади:

1. Шартнома имзолаган ҳар бир мамлакат келиб чиқишидан қатъий назар барча асарларга бир хил ҳимояни амалга ошириши зарур.

2. Яратилган асарга ҳеч қандай расмийликларсиз муаллифлик ҳуқуқининг мавжуд бўлиши

3. Муаллифлик ҳуқуқи ҳимоясининг минимал муддатларининг белгиланиши.

4. Барча мамлакатлар муаллифлик ҳуқуқи ҳимоясига бирданига бир хил даражада амал қила олмасликлари тан олинади. Ривожланаётган мамлакатлар учун Берн конвенцияси талабларига биров енгилликлар киритилган.

5. Муаллифларнинг асосий ҳуқуқлари ёритилган.

6. Муаллифлик ҳуқуқи мамлакатнинг келиб чиқишига боғлиқ бўлмайди.

7. Барча истеснолар кутубхоналар учун: Берн конвенцияси доирасида юқоридаги ҳуқуқ ва мажбуриятларнинг истеснолари тариқасида миллий миқёсда қабул қилинади

Universal Copyright Convention - бу муаллифлик ҳуқуқи бўйича Халқаро конвенциядир. Унинг мақсади давлатларни Берн конвенциясини имзолашга жалб этиб, муаллифлик ҳуқуқи борасидаги европа концепцияси ва муаллифлик ҳуқуқининг умумҳуқуқий ғоялари ўртасидаги қатъий иқтисодий ҳуқуқлар концепциясига асосланган узилишларни қисқартиради.

Ҳисоблаш ва оргтехникаларнинг замонавий воситалари АРМларда

ҳужжатларни кўпайтиришни, улардан нусха олишни жуда ҳам соддалаштириб, қулай ва арзон бўлишини таъминлади. Замонавий босқичда йирик Миллий кутубхоналарни фойдаланувчиларни ахборот сўровларига жавоб бериши ва муаллифлик ҳуқуқини юридик талабларини бажарилишини кутубхоналарнинг молиявий манфаатлари билан боғлиқлигини мутаносиблигини таҳлил қиламиз. Ахборот-кутубхона фаолияти бўйича ривожланган мамлакатлар тажрибаси шуни кўрсатадики, ҳужжатларни нусхалашга бўлган чегараланишлар сабабчисилари сифатида шартли равишда бир неча гуруҳга бўлиш мумкин: Ҳуқуқий, миқдорий, мақсади бўйича ва фойдаланиш шартлари бўйича. Қуйида дунёнинг етакчи кутубхоналарининг ҳужжатларни нусхалаш бўйича муаллифлик ҳуқуқлари тажрибасини кўриб ўтамиз. (Германия Миллий кутубхонаси, АҚШ Конгресс кутубхонаси, Британия кутубхонаси, Франция Миллий кутубхонаси, Фин Миллий кутубхонаси, Дания Қироллик кутубхонаси, Австралия Миллий кутубхонаси).

Ҳуқуқий чекловлар

Ҳуқуқ нормалари асосида ҳар бир кутубхона фойдаланувчиларини ўз фондларида сақланаётган ҳужжатлар муаллифлик ҳуқуқи, интеллектуал мулк ҳимояси остидаги эканилиги, ёхуд бошқа қонуний ҳужжатлар асосида ҳимояланишини тушунтиришлари лозим. Бу мақсадлар учун одатда брошюралар, муаллифлик ҳуқуқи тўғрисида нусхалаш ва фойдаланиш ҳақида ахборот варақалари орқали тарқатилади.

Муаллифлик ҳуқуқи муаллиф вафотидан кейин 70 йилгача амал қилади. Британия кутубхонасида бундай муаллифларнинг асарларини нусхалашда асарнинг ҳуқуқ эгаларидан рухсат олиниши ёки нусха олиш учун ҳақ тўланиши лозим. (copyright fee). Лекин бу тартиб нотижорат мақсадда фойдаланувчилар учун қўлланилмайди.

АҚШнинг Конгресс кутубхонаси материалларни нусхалаш борасидаги сиёсатда муаллифлик ҳуқуқи тўғрисидаги Қонунга асосланади. Ҳуқуқ эгалари нусхалашга, асарни ижро этишга рухсат беришда битта чегараланиш, бу «ҳалол фойдаланиш» («fair use») доктринасидир.

Кодекс ҳалол фойдаланишда ҳар бир конкрет ҳолат учун тўртта факторни аниқлаб беради:

1. Фойдаланишнинг мақсад ва характери –тижорат мақсадлари дами ёки нотижорат таълимий мақсадлардами
2. Асарларга бўлган муаллифлик ҳуқуқларининг табиати;
3. Муаллифлик ҳуқуқи қонуни билан ҳимояланган асардан фойдаланилган қисмининг ҳажми ва аҳамияти;
4. потенциал бозорда муаллифлик ҳуқуқи қонуни билан ҳимояланган асардан фойдаланишдан келадиган самарадорлик ҳамда унинг қийматига таъсири.

АҚШда асардан «ҳалол фойдаланиш» да қуйидаги ҳолатларни кўриб ўтиш мумкин:

- танқидий таҳлилда ёки қитата келтиришда, иллюстрацияларни шарҳлашда қўлланилиши;
- илмий ёки техник ишларда иллюстрация, кузатишларни ёритиб бериш мақсадларида асардан қисқача парчаларни келтириш мумкин;

Миқдорий чегараланишлар

Кутубхоналар фондидаги материалларни нусхалаш ва кўпайтиришда фақат шахсий ва нотижорат мақсадларда фойдаланиш учун рухсат этилади, бошқа ҳеч қандай мақсадларда фойдаланиш мумкин эмас. Тахминан шундай мазмундаги матн

кутубхоналарнинг нусхалаш бўлими қоидаларига киритилган. Британия кутубхонаси ўз фойдаланувчиларини нусхалашнинг мақсади: илмий тадқиқот ёки мустақил таълим олиш мақсадида экани ва ҳеч қандай тижорат мақсадларига йўналтирилмаганлиги ҳақидаги бланк ариза тўлдирилиши ҳақида огоҳлантиради. Британия кутубхоналари ва Франция Миллий кутубхонаси сайтларида миқдорий белгиларига кўра чегараланишлар кўрсатилган.

Французлар бу борада либерал: китобларга нисбатан қуйидаги қоидалар қўлланилади. Бунга кўра ишнинг умумий хажмидан 10% ни нусхалаш мумкин, вақтли нашрларни эса – нашрнинг 30% нусхалаш мумкин.

Британия кутубхонаси:

- китоб ёки брошюра, ҳисоботларни 5% гача, ёки битта бўлимни;
- битта моқолани бутунлигича ёки агар мақола катта бўлса, журнал, газетанинг 5% гача;
- конференция материалларидан битта моқолани бутунлигича, агар мақола катта бўлса 5% гача;
- ҳикоя ва шеърларнинг антологиясининг 5% гачаси, агар 10 варроқдан ортмаса;
- суд материаллари ёки чоп этилган маърузаларнинг бир бутуни ёки 5% гача нусхалашга рухсат беради.

Дунёнинг етакчи кутубхоналарининг муаллифлик ҳуқуқи ва нусхалаш бўйича норматив талабларининг асосий манбалари қуйидагилар:

<http://www.copyright.gov/fls/fl102.html> Copyright – Fair use (Библиотека Конгресса США)

<http://www.bl.uk/services/npo/pdf/microfilmquality.pdf> (Британская библиотека)

http://www.bnf.fr/site_bnf_eng/tools/copyright.htm Bibliothèque nationale de France : Small reminder on french copyrights (НБФ)

<http://www.bnf.fr/pages/dernmin/pdf/photocopies.pdf> - там же

<http://www.lib.helsinki.fi/english/services/rapidcopies.htm> (НБ Финляндии)

http://www.kb.dk/en/priser/foto/foto_8_generelle_betingelser.html (Королевская библиотека Дании)

<http://www.nla.gov.au/pub/gateways/issues/77/story08.html> The Fair Dealing Review and its importance for Australian libraries by Sarah Waladan

Executive Officer of the Australian Digital Alliance (ADA) and Copyright Adviser (law and policy) for the Australian Libraries Copyright Committee (ALCC).

1.3. Жаҳон ахборот ресурслари ва уларнинг ривожланиш тенденциялари.

Ўзбекистонда бугунги кунда ахборот кутубхоначилик иш жараёнларини автоматлаштириш ва электрон кутубхоналар яратиш билан боғлиқ бўлган ахборот муҳити шиддат билан ривожланиб бормоқда. Ахборот технологияларининг кенг қўлланилиши электрон кўринишдаги ахборотнинг кенг тарқатилиши, ундан нусха кўчиришнинг осонлиги, соддалиги ва барчанинг бу имкониятдан фойдалана олиши, нафақат инсониятнинг интеллектуал меҳнати маҳсули бўлган асарлар яратишга, балки рақамли кўринишдаги интеллектуал мулк объектларининг фойдаланувчилари ва мулк эгалари ўртасидаги ихтилофларнинг келиб чиқишига ҳам сабабчи бўлмоқди.

Кўпгина университетлар, ахборот–кутубхона муассасалари ўзларининг электрон ресурсларини электрон каталог, тўлиқ матн кўринишидаги маълумотлар базаси, мультимедиа кўринишида шакллантирмоқда. Журнал мақолалари,

китоблар, бошқа турдаги асарларни киритаётганда кўп холларда муаллифлик ҳуқуқлари билан боғлиқ саволлар туғилади. Ўз асарининг электрон форматда Интернет ёки локал тармоқ орқали очик фойдаланилишига ёки сотилишига муаллиф розими? Ўқитувчи ўз маърузаларини университет ёки мактаб электрон кутубхонасига тақдим этишни хоҳлайдими? Маълумот базаларимизга хорижий муаллифларнинг ёки ноширларнинг розилигисиз электрон дарсликлар, мақолалар ва шу кабиларни киритилиши тўғрими?

Мазкур муаммо бугунги кунда, нафақат, электрон ресурсларни шакллантириш ишларини энди бошлаётган мамлакатларда долзарб. Шунини таъкидлаш жоизки, хорижий матбуот ва ахборот воситаларида ривожланган мамлакатлардаги муаллифлик ҳимояси масалалари билан боғлиқ суд жараёнлари ҳақидаги мақолалар тез-тез кўзга чалинмоқда. Кўплаб муаллифлар глобал ахборот маконида ўзларининг ҳуқуқлари борасида фикрларини билдирмоқдалар.

Асарларни электрон тақдим этишнинг хилма-хиллиги, ахборотни тарқатишда Интернет ва телекоммуникация воситаларининг улкан имкониятлари ўз навбатида асар яратувчилари учун муаллифлик ҳуқуқини ҳимоя қилиш муаммосини юзага келтирди. Шу муносабат билан электрон ресурсларни шакллантирувчи ахборот-кутубхона муассасалари ва бошқа муассасалар мазкур ресурсларнинг муаллифлик ҳуқуқларининг ҳимояланганлиги, улардан фойдаланиш ҳуқуқига қанчалик эга эканликлари, республикамизда мазкур масалага қаратилган ҳукумат қарорлари ва қонуннинг мавжудлигига аҳамият қаратишлари зарур. Бунда катта масъулият қимматли электрон фондларга эга бўлган ва янгиларини яратаётган ахборот-кутубхона муассасалари зиммасига тушади.

Elsevier

Elsevier –илмий-техник, медицина адабиётларининг дунёдаги энг йирик ноширларидан бири бўлиб, ва фан ва таълимдаги ахборот ечимларининг провайдери ҳисобланади. 1880 йили Амстердамда (Нидерланд) ташкил этилган бўлиб, Буюкбритания, АҚШ, Бразилия ва бошқа мамлакатларда филиалларга эга. <http://www.elsevierscience.ru/about/worldwide/>

Бугунги кунда «Эльзевир» илмий ахборот ношриётчилик индустриясида ўзининг муҳим ўрнига эга. Илмий журналлар, китоблар, рефератив ва бошқа базалардаги материалларни чоп этиш борасида бой тажрибага эга бўлиб, нашриётда доимо илмий ва медицина тадқиқотларининг барча жабҳаларини қўллаб қувватлаш борасида доимий изланишлар олиб борилади.

Elsevier Books

ScienceDirect

www.sciencedirect.com

Elsevier нашриётчилик корпорацияси маҳсулотларига фойдаланишга имкон берувчи маълумот базаси сифатида 1999 йил ташкил этилган. Кейинчалик унинг мазмуни кенгайди ва ҳозирги кунда ScienceDirect илмий ва техник ахборот, медицинага оид йирик ахборот манбаларидан бири ҳисобланади. 5,5 миллиондан зиёд илмий журнал ва китобларнинг, рефератларнинг маълумот базалари, фундаментал энциклопедик ва маълумотнома нашрларининг тўлиқ маълумот базаларини ўз ичига олади. Барча ҳужжатлар PDF-шаклда тақдим этилади. Баъзи материалларнинг PDF шакллари билан бир қаторда, HTML ёки TIFF шакллари ҳам тақдим этилади. Рўйхатдан ўтмаган фойдаланувчилар базада қўйилган барча журнал, китоб, энциклопедияларнинг мундарижаларини кўриш имконига эга.

Шунингдек, тўловни амалга ошириш ва хохлаган манбага эга бўлиш Pay per view функцияси орқали амалга ошириладиган интерфейсга эга.

Назорат саволлар:

1. «Ахборот ресурслари» нима?
2. Ахборот ресурсларни ахборот кутубхона ресурсларидан фарқини тушунтиринг.
3. «Жаҳон ахборот ресурслари» тушунчаси нималарни ўз ичига олади?
4. Электрон илмий-таълимий ресурслар ноширларининг асосий функциялари нима?
5. Elsevier компанияси тўғрисида нималар биласиз?
6. SPRINGER MATERIALS маълумотлар базаси қандай материаллар манбаси ҳисобланади?
7. ProQuest Research Library маълумотлар базаси нималардан иборат?
8. EBSCO маълумотлар базаси нималардан иборат?
9. ИВИС қайси давлатнинг даврий нашрлар, китоблар, микрофильмлар, вақтли нашрлар ва ахборот ресурсларини тарқатувчи йирик компаниялардан бири ҳисобланади?

Фойдаланилган адабиётлар:

10. Раҳматуллаев М., Ганиева Б. Жаҳон ахборот ресурслари.-Тошкент: Алоқачи, 2019.- 186 б.
11. Авторские права на электронные издания. Сборник справочно-методических материалов. Ташкент. Ташкентский государственный юридический институт. 2013. 250 с. Под редакцией проф. Раҳматуллаева М.А.
12. Ахборот-кутубхона фаолияти тўғрисида: Ўзбекистон Республикасининг Қонуни: № ЎРҚ - 280. 2011й. 13 апр. // Халқ сўзи.- 2011.- 14 апр.
13. Республика аҳолисини ахборот-кутубхона билан таъминлашни ташкил этиш тўғрисида: Ўзбекистон Республикаси Президентининг № 181 сонли қарори.- 2006й..20 июнь // Халқ сўзи.- 2006.- 21 июн.
14. Московкин В.М. Механизмы и инструменты открытого доступа к научному и гуманитарному знанию. http://www.slidefinder.net/м/механизмы_инструменты_открытого_доступа_научному/3373291
15. From Michael Kurtz, American Scientist Open Access Forum, 28 September 2005 <http://users.ecs.soton.ac.uk/harnad/Hypermail/Amsci/4807.html>
16. ScienceDirect www.sciencedirect.com Scitation <http://scitation.aip.org/>
17. Scopus <http://www.scopus.com>
18. Springer <http://ebooks.springerlink.com/> Доступ к электронным книгам - по адресу <http://www.springerlink.com/books>
19. Collection: Oxford Reference Online http://www.oxfordreference.com/pages/Subjects_and_Titles__2F
20. ProQuest <http://www.proquest.co.uk/en-UK/>
21. ProQuest Digital Dissertations and Theses www.proquest.com/products_umi/dissertations

IV БЎЛИМ

АМАЛИЙ МАШҒУЛОТ
МАТЕРИАЛЛАРИ

АМАЛИЙ ИШЛАР

1 амалий иш.

EBSCO PUBLISHING, ProQuest. Springer, Oxford University Press Emerald, IVIS ва бошқалар. Очiq ахборот ресурслар. Жахон ахборот ресурслари. Уларга кириш шароитлари ва ҳуқуқий шартлари (4 соат)

Ишдан мақсад: EBSCO PUBLISHING, ProQuest. Springer, Oxford University Press Emerald, IVIS ва бошқа очiq ахборот ресурслар билан танишиш ва уларга кириш шароитлари ва ҳуқуқий шартларини аниқлаш.

Назарий маълумот

SPRINGER

Табиий-илмий ва медицина йўналишидаги китоблар ва академик журналларни нашр қилишга ихтисослашган халқаро нашриётлик компанияси (Германия) ҳисобланади. Компаниянинг географик кенглиги унинг нашрларининг дунё илмий ҳамжамиятида тутган ўрнини кўрсатади: дунё бўйича 40 дан ортиқ офислар ва 8500 дан ортиқ ходимларига эга. 1846 йилдан эътиборан, компания ташкил этилган вақтдан бошлаб ишончли тарзда барқарор ривожланиб, университетлар ва илмий ташкилотларнинг ишончини қозонди. Ҳар йили қуйидаги ихтисослашган йўналишларга оид 2900 журнал ва 200 000 китоблар нашр қилади:

- Табиий фанлар
- Энергетика
- Иқтисод
- Инженерия
- Биомедицина
- Бизнес и бошқарув
- Ижтимоий фанлар
- Химия
- Компьютер фанлари
- Ер ҳақидаги фанлар ва география
- Таълим ва тилшунослик
- Атроф муҳит ҳақидаги фанлар ва экология
- Озиқ овқат ишлаб чиқариши
- Давлат ва ҳуқуқ
- Материалшунослик
- Медицина ва соғлиқни сақлаш
- Фалсафа
- Амалий фанлар (математика, физика, биология)
- Психология
- Статистика
- Астрономия
- Қишлоқ хўжалиги

SPRINGERLINK платформаси - улкан тармоқли платформа бўлиб, қўлланмалар ва маълумотлар базаси, электрон китоблар, журналлар ва кўрсаткичларнинг тўлиқ тўпламидаги 9 000 000 дан зиёд маълумотлардан эркин ва осон фойдаланиш имконони тақдим этади. Ушбу база 5 500 00 мақолалар, 500 000 маълумотномалар, лаборатория тадқиқотлари учун 40 000 протоколлар ўз ичига олади. Ҳар йили 7000 дан ортиқ янги электрон китоблар ва 2000 методик қўлланмалар, ҳар ойда эса 12000 зиёд журнал мақолалари қўшилади.

SPRINGER MATERIALS маълумотлар базаси – жаҳондаги энг йирик физика ва химияга оид материаллар манбаси ҳисобланади. Минглаб экспертлар томонидан текшириб киритилган, йиғилган маълумотларнинг жаҳондаги йирик манбасидир.

91 00 тармоқ ҳужжатлари, 1 000 000 дан ортиқ илмий ҳаволалар, 165 000 дан ортиқ модда қоришмалар, 3 000 дан ортиқ хоссалар бўйича маълумотлар, Доимий равишда тўлдирилиб, янгиланиб турилади.

Куйидаги билим соҳаларини қамраб олади: Ядро ва атомлардаги зарралар;

- Молекула ва радикаллар;
- Транспорт ва электрон тузилмалар;
- Магнетизм;
- Яримўтказгичлар;
- Юқори ўтказгичлар;
- Кристаллография;
- Термодинамика;
- Кўпфазали тизимлар;
- Перспектив материаллар;
- Астрофизика и геофизика.

Springer Open – компаниянинг маҳсулоти ҳисобланиб, 500 тадан ортиқ илмий журналлар ва 20 дан ортиқ илмий китоблардан очик фойдаланиш имконини яратади. Барча ресурслар соҳаларнинг етакчи эксперт мутахассислари томонидан рецензияланади. Кўпгина нашриётлар билан ҳамкорлиги боис, SpringerOpen илмий ходимларга фаннинг барча соҳалари бўйича мақолалар чоп этишга имкон яратади.

BioMed Central – илмий-техник ва медицина соҳаси бўйича 291 та рецензияланадиган журналлар чоп этади. Портфолиоси биология, медицина ва биомедицинанинг барча соҳаларини қамраб олади. Барча журналлар чоп этилгач, тезлик билан эркин фойдаланишга тақдим этилади.

Chemistry Central – бу химия фанлари бўйича Springer Science and Business Media компаниясининг эркин фойдаланиш учун тақдим этиладиган платформаси.

EBSCO Information Services

Дунёдаги (АҚШ) энг йирик компанияларидан бири бўлиб, таълим ва илмий фаолият учун ахборотни етказиб берувчи илғор таъминотчи ҳисобланади. Ўз фаолиятини 1944 йилдан бери олиб боради. Кўплаб йирик давлат ва университет қошидаги кутубхоналар, ахборот марказлари, Европа, АҚШ ва бошқа мамлакатларнинг йирик ташкилотларининг ҳамкоридир.

Бугунги кунда EBSCO – бу:

- **375** дан ортиқ, билимнинг барча соҳаларини қамраб олувчи тўлиқ матнли маълумот базалари;
- **300 000** дан ортиқ аудиокитоблар ва электрон нашрлар;
- дунё бўйича **50,000** га яқин мижозлар;
- *Library Journal* маълумотларига кўра АҚШнинг академик ва оммавий кутубхоналари сўровида EBSCO маълумот базалари энг яхши деб тан олинган. Асосий йирик базалари куйидагилардир:

Business Source Complete – ўз ичига тўлиқ матн ва библиографик маълумотларнинг кенг коллекциясини ўз ичига олган бизнесга оид илмий маълумотлар базаси. Бу маълумотлар базаси тавсия этадиган муҳим илмий журналларнинг кўрсаткич ва маълумотлари 1886 йилдан то бугунги кунни қамраб олади. Бундан ташқари, 1 300 журналларнинг қидирув имкониятига эга ҳаволалар берилган.

Academic Search Premier – ушбу мултидисциплинар маълумотлар базаси 4

600 дан зиёд журналларни тўлиқ матнларини ўз ичига олади. Булардан, 3 900 га яқин номдагилари олдиндан рецензияланган. 1975 йилдан hozirgi вақтга қадар 100 дан ортиқ журналларни PDF форматдаги нусхалари шакллантирилган.

Newspaper Source – кундалик газеталарнинг маълумот базалари. Минтақавий ва халқаро газеталарнинг танланган мақолаларининг тўлиқ матнidan, ахборот агентликлари обзори USA today, Christian Science Monitor и Times(Лондон) лардан эркин фойдаланишга имкон яратади. Маълумотлар банки 240 дан зиёд газета ва бошқа манбаларнинг тўлиқ матнларини қамраб олади.

Health Source - Consumer Edition – тиббиёт ва соғлиқни сақлаш маълумотлар базаси. **Health Source: Nursing/Academic Edition** - соғлиқни сақлаш соҳасидаги мутахассислар, илмий ходимлар ва ишчилар (хусусан хамширалар) учун мўлжалланган мазмунли ахборот ресурси ҳисобланган маълумотлар базаси.

Masterfile Premier – универсал контентнинг кўп профилли базаси, илмий ва илмий-оммавий журнал нашрларининг библиографик ҳаволалари, реферат ва тўлиқ матнларидан фойдаланишга имкон яратади. Умумий йўналишдаги фан соҳалари бўйича тўлиқ матнга эга маълумотномалар, биографиялар, тасвир, карталар, байроқларнинг коллекцияларини қамраб олади.

MEDLINE – медицина бўйича тўлиқ маълумотлар базаси. MEDLINE тиббиёт ҳақида кенг маълумотни ўз ичига олади, жумладан, касалларни парвариш қилиш, стоматология, ветеринария, соғлиқни сақлаш тизими ва ҳк.

АҚШнинг Миллий Тиббий Кутубхонаси томонидан яратилган энг йирик тиббий журналларнинг библиографик маълумотлар базаси.

Alt health Watch – Холлистик тиббиётга оид маълумотлар базаси. Таъсир соҳалари: Игна билан даволаш, Ароматерапия, Мануал терапия, Хитой тиббиёти, Гомеопатия.

Dentistry and Oral Science Source – Тиббиёт. Стоматология соҳасидаги тадқиқотчилар, ўқитувчилар, талабалар ва шифокорлар учун мўлжалланган.

Косметик стоматология, анестезиология, болалар стоматологияси ва шу каби соҳаларни уз ичига олади.

Dynamed – Тиббиёт. Тиббиёт ходимларига мўлжалланган минглаб мавзуларни қамраб олган клиник маълумотлар.

Global Health – Соғлиқни сақлаш соҳасидаги мутахассисларга оид оммабоп маълумотлар базаси.

International Pharmaceutical Abstract – дори-дармонлар терапияси ва фармацевтикага доир маълумотлар базаси.

Green File – Атроф-муҳит, Қишлоқ хўжалиги, экотизимлар ва шу каби мавзуларга оид илмий ва илмий-оммабоп ресурслар тўплами.

Green File – Атроф-муҳит, Қишлоқ хўжалиги, экотизимлар ва шу каби мавзуларга оид илмий ва илмий-оммабоп ресурслар тўплами.

Art and Agritecture Complete - Санъат, Рассомчилик ва Архитектура. Таъсир соҳалари: Қадимийлик, Археология, Презервация технологиялари, Декоратив ва График санъат, Интерьер ва Ланшафт Дизайн, Фотосурат, Ҳайкалтарошлик ва ҳ.к.

Energy and Power Source – Энергетика, Газ ва Нефть соҳасидаги мутахассислар, ишчилар ва илмий ходимлар учун мўлжалланган тўлиқ матнли ахборот ресурси.

Engeneering Source – барча мутахассисликдаги муҳандисларга оид маълумотлар базаси (дарсликлар, маълумотномалар, мультимедиа қулланмалари,

илмий журналлар).

Garden, Landscape and Horticulture Complete – Ботаника, Боғбончилик ва ландшафт дизайн бўйича маълумотлар базаси.

Health Source: Nursing/Academic Edition - соғлиқни сақлаш соҳасидаги мутахассислар, илмий ходимлар ва ишчилар (хусусан хамширалар) учун мўлжалланган мазмунли ахборот ресурси.

Hospitality and Tourism Complete – Туризм ва Меҳмонхона бизнесининг илмий ва услубий асосларига оид маълумотлар базаси.

Humanities Full Text (H.W.Wilson) – гуманитар фанлар бўйича маълумотлар базаси.

International Political Science Abstracts – сиёсий фанлар бўйича тадқиқотчиларга мўлжалланган маълумотлар базаси.

Legal Collection – Ҳуқуқшунослик фанларига мансуб улкан маълумотлар базаси.

Library and Information Science Source – Ахборот ва кутубхона фаолиятини ривожланишининг илмий ва амалий томонларига оид маълумотлар базаси.

Masterfile Complete – бир хил йуналишдаги юкори рейтингли нашриётларнинг катта миқдордаги тўлиқ матнли журналларини ўз ичига олган тўплам.

Middle Eastern and Central Asian Studies – Яқин Шарқ ва Ўрта Осиёдаги мамлакатлар ва одамлар ҳақидаги сиёсий ва ижтимоий маълумот.

Newspapers Source – ушбу тўплам АҚШнинг 45 дан зиёд миллий ва ҳалқаро газеталарини, CBS News, CNN, Fox News ва бошқа шу каби каналларнинг теле- ва радио- янгиликларини ўз ичига олади.

Petroleum Abstracts Tulsa Database – Нефть ва газ саноатидаги мутахассисларига мўлжалланган турли хил илмий ресурслар (илмий журналлар, маколалар, қўл ёзмалар, маълумотномалар).

Polymer Library – Пластик, резина, полимер композитлар ва клей каби кимёвий материалларга доир дунёдаги энг улкан маълумотлар базаси. Бу тўпламга илмий журналлар, конференциялар тўпламлари, китоблар, ҳисоботлар ва ҳ.к. киради.

Professional Development Collection – ушбу тўплам таълим ривожланишининг илмий асослари ва амалий жихатларига оид 500дан ортик илмий журналларни ўз ичига олади.

Psychology and Behavioural Science Collection – Психология бўйича тўлиқ матнли ресурс.

Textile Technology Complete, World Textile – Тўқимачилик саноатидаги мутахассислар, олимлар, ўқитучилар ва талабалар учун мўлжалланган маълумотлар базаси.

Library, Information Science & Technology Abstracts (LISTA) База кутубхоначилик бўйича кенг қамровли тўлиқ маълумот базасига эга. Кўрсаткич ўз ичига 560 та асосий журналлар, тахминан 50 приоритетных журналлар ва 125 га яқин танланган журналлар, шунингдек, китоблар, тадқиқотлар бўйича ҳисоботлар, конференция тўпламларини ўз ичига олади. Мазмунан кутубхоначилик иши, классификация, каталоглаштириш, библиометрия, ахборотга бўлган онлайн кириш, ахборот менежменти ва бошқа масалаларни қамраб олади. База 1960-йиллар ўрталарига оид ахборотларни ўз ичига олади.

ERIC (Educational Resource Information Center) – таълим масалалари

бўйича маълумотлар базаси. Таълим масалаларига оид тўпламлар, илмий журналлар тўпланган.

GreenFILE – мазкур маълумотлар базаси инсоннинг атроф муҳитга таъсири аспектларини очиб берувчи кенг қамровли ахборот берувчи манба ҳисобланади. Бу экологик қурилишлар, атроф муҳитни ифлосланиши, қишлоқ хўжалигини ривожланиши, энергия манбаларини янгилаши, чиқиндиларни қайта ишлаш ва бошқа бир қатор муаммоларга оид тўлиқ кенг қамровли ахборот берувчи илмий, оммавий ишларни ўз ичига олади. Маълумотлар базаси 384000 ёзувни ўз ичига олган предмет кўрсаткич ва рефератларни ўз ичига олиб, улардан 4700 ёзувлар тўлиқ матни билан эркин фойдаланишга қўйилган

AHFS Consumer Medication Information - AHFS Consumer Medication Information – бу инглиз ва испан тилларидаги дори маҳсулотларининг ахбороти бўйича манба ҳисобланади. соғлиқни сақлаш тизимидаги Америка фармацевтлар жамияти (AHFS) томонидан нашр этиладиган ресурс истеъмолчилар учун тушунарли бўлган тилда ёритилган ахборотни ўз ичига олувчи мингдан ортиқ монографияни ўз ичига олади.

Regional Business News – бизнесга оид минтақавий нашриётларнинг тўлиқ маълумотлар базасини ўз ичига олади. Regional Business News 80 дан зиёд АҚШнинг йирик шаҳар ва қишлоқларида чоп этилган минтақавий тўлиқ маълумотлар базасини ўз ичига олади.

Business Source Premier - 2 300 дан ортиқ бизнесга оид журналларнинг тўлиқ матнли ва 1100 дан ортиқ рецензияланган нашрларнинг маълумот базалари тўплами. 1886 йилдан бошлаб маълумотларни ўз ичига олган манбаларнинг тўлиқ матни, шунингдек 1998 йилги манбалардан қидирув учун хаволалар тақдим этилган.

Business Source Complete Database www.ebscohost.com

Business Source Complete - 2500 га яқин тўлиқ матнли журналлардан иборат маълумотлар базаси. Архив кўлами 1886 йилгача. Қўшимча тўлиқ матнли манбалар ўз ичига молиявий маълумотлар, китоб сериялари, монографиялар, маълумотномалар, конференция материаллари, саноатнинг турли соҳалари бўйича ҳисоботлар, бозор таҳлили, мамлакатлар бўйича ҳисоботлар, компания профили, SWOT.

ProQuest

ProQuest компанияси барча тадқиқотчилар, илмий ходимлар, ОТМлар, кутубхоналарга ахборот контенти бўйича ва фанни ривожлантиришда фаолият юритади. ProQuest илмий диссертация ва тезисларни чоп этишда етакчи ҳисобланади. ProQuest маълумот базаларида илмий билимлар замонавий мультимедиа контентида тақдим этилиб, маълумотларни қидириш борасида қулай сервис, шунингдек янги платформанинг бир қатор имкониятлари мавжуд.

ProQuest® Congressional Hearings Digital Collection

ProQuest® Congressional Hearings Digital Collection – АҚШ Конгрессида тингланган материалларнинг чоп этилгани ва чоп этилмаганларига фойдаланишга имкон яратади. Американинг давлат сиёсатини шакллантириш билан боғлиқ ноёб ҳужжатлар, шунингдек, бу масалаларда Конгресснинг роли ҳақида объектив маълумотларни тақдим этади.

Қимматли илмий ахборот

Коллекция турли хил соҳаларга оид объектив маълумотлар, сиёсий таҳлиллар ва илмий тадқиқотларнинг муҳим манбаси ҳисобланади:

- *Афро-америка тадқиқотлари;*
- *Қишлоқ хўжалиги;*
- *Бизнес;*
- *Иқтисод ;*
- *Таълим;*
- *Соғлиқни сақлаш;*
- *Халқаро муносабатлар;*
- *Қонунчилик;*
- *Халқаро муносабатлар;*
- *Сиёсат;*
- *Фан ва технологиялар.*

Куйидаги майдонлар бўйича кенгайтирилган қидирув:

- *Bibliographic numbers (SuDoc or CIS accession number);*
- *Committee;*
- *Hearing numbers (where available);*
- *Legislative numbers (bills, public laws, and Statutes at Large citations);*
- *Subject terms (controlled vocabulary);*
- *Title (hearing title or insertion title);*
- *Witness name;*
- *Witness affiliation.*

Мақсадли аудитория

Оммавий ва махсус кутубхоналар, талабалар, ўқитувчилар, тадқиқотчилар, журналистлар, сиёсатчилар, сиёсатшунослар, давлат тизимидагилар.

ProQuest Research Library

ProQuest Research Library — ProQuest нинг кенг камровли маълумот базаларидан бири, 5 000 дан зиёд номдаги, 4 000 вақтли нашрлар, улардан 3,600 – тўлиқ матнли нашрларни ўз ичига олади. 150 фанга оид турли хил авторитет илмий, тармоқ ва оммабоп журналларни ўз ичига олади. Шунингдек, маълумот базасига газеталар ва маълумотнома нашрлар киритилган. ProQuest Research Library икки компонентдан иборат – вақтли нашрларнинг рўйхати ва 15 та қўшимча тематик модуллар:

- Санъат
- Бизнес
- Болалар
- Таълим
- Умумтаълим материаллари
- Соғлиқ
- Гуманитар фанлар
- Дунё мамлакатлари
- Юриспруденция
- Ҳарбий иш
- Маданиятлар турли туманлиги
- Психология

- Фан
- Ижтимоий фанлар
- Аёллар учун материаллар

Бу тадқиқот институтларининг, кутубхоналар, ўқув муассасалари учун маълумот базаси бўлиб, умумтаълим материалларни, махсус манбаларни ўз ичига олади. Қидирув учун қулай интерфейс асосий вақтли нашрлар, тематик модуллар бўйича бир вақтнинг ўзида максимал тўлиқ натижа олишга имкон яратади.

ProQuest Research Library 150 базавий академик фанлар бўйича ташқи web сайтларга ҳаволаларга эга.

ProQuest Technology Collection

ProQuest инновацион платформасида фойдаланиш мумкин бўлган ахборот ресурси бўлиб, ўзида бешта кучли мавзувий маълумот базасини ўз ичига олади:

- ProQuest Illustrata Technology
- ProQuest Advanced Technologies Database with Aerospace
- ProQuest Materials Research Database with METADEX
- ProQuest Engineering Research Database
- ProQuest Computer Science Collection

ProQuest Technology Collection маълумотлар базаси:

- 3500 дан зиёд тўлиқ матнли илмий журналлар 1962 йилгача бўлган архиви билан; 50% дан зиёд мазмуни - рецензияланган журналлар.

- 30 млн. дан ортиқ мазкур тематиканинг турли аспекти бўйича ортиқ библиографик ва рефератив ҳужжатлар.

- Илмий мақолалардан 10 млн. дан зиёд максимал аниқ тематик қидирув учун мўлжалланган иллюстрациялар (жадвал, графиклар, фотосуратлар, карталар ва б.к.)

Тўлиқ матнли илмий журналлар бутун дунё бўйича техника фанлари инженерлик иши бўйича юқори технологиялар, шунингдек, материалшунослик, компьютер фанлари, физика, химия, математика, машинасозлик, нанотехнологиялар, электроника, телекоммуникация, аэрокосмик тадқиқотлар ва бошқа кўплаб фанлар бўйича ахборотларни ўз ичига олади. Юқори импакт-факторли журналлардан қуйидагиларни келтириш мумкин: Aircraft Engineering and Aerospace Technology, American Journal of Mathematics, Computational Optimization and Applications, Chemical Engineering Progress, Microscopy and Microanalysis, Materials Science and Technology, Mechanical Engineering, Mineralogy and Petrology, Powder Metallurgy, Information Management & Computer Security, Continuum Mechanics and Thermodynamics.

Маълумотлар базасида журнал мақолалари, китоблар, монографиялар, тармоқ адабиётлари, диссертациялар, патентлар, лаборатория ва турли илмий ташкилотларнинг ҳисоботлари, конференция материаллари (24 ахборот манбаси). Бу тадқиқотчиларга, кутубхоначиларга дунёда техника фанларига оид чоп этилаётган материалларни кузатиб бориш, керакли бўлган ахборотни ўтказиб юбормаслик имконини беради.

10 млн. имиджлар (жадвал, график, фотосуратлар, карта ва бошқалар ProQuest Illustrata технологиялари орқали индексланган бўлиб, улар фойдаланувчига керакли ҳужжатларни анъанавий қидириш воситаларига қараганда самарали топишга имкон яратади. Тавсиф предмети бўлиб барча тасвир белгилари қўлланилади: формулалар, специфик терминлар, рақамли ва ҳарфли белгилар.

Тасвирларни қидирувини амалга оширишда танлашнинг кенг спектрига эга бўлган қидирув модули қўлланилади.

Қидирувни амалга оширишда қуйидаги критерийлар қўлланилади: тасвир тури (фотосурат, расм, карта, жадвал, график ва б.к.), карталар – географикие, геологик, физик, экологик ва бошқалар. Нашрнинг чоп этилиш вақти диапозони, шунингдек, тўлиқ тасвир – опциясини бериш мумкин.

Маълумотлар базаси жойлашган **ProQuest Платформаси** рус тилидага интерфейсга эга бўлиб, аниқ релевант натижа олишга қаратилган ахборотнинг катта оқими билан ишлай оладиган хизмат кўрсатишга эга. Фасет навигацияси тизими йўлга қўйилган. RefWork туридаги дастурий воситаларни интеграцияси йўлга қўйилган. Билдиришлар RSS-технологиялари асосида фақатгина берилган мавзу бўйича эмас, балки аниқ нашр бўйича ҳам амалга оширилади. Маълумотлар базасига кириш Проху-сервер орқали ташкилотларнинг IP орқали амалга оширилади.

«Digital Dissertations and Theses»

Digital Dissertations and Theses - рақамли диссертациялар ва тезислар

«Digital Dissertations and Theses» - бу 80 та университетларнинг докторлик ва магистерлик диссертацияларнинг электрон шаклдаги тўплами.

Ушбу коллекция дунёдаги энг тўлиқ диссертациялар ва авторефератлар тўплами ҳисобланади. Ушбу маълумотлар базасида жаҳондаги турли хил университетларнинг 1,7 мингдан ортиқ муаллифларнинг ишлари ўрин олган.

- Ҳаммаси бўлиб 2,9 млн. атрофидаги тадқиқотлар
- 1,2 млндан ортиқ PDF форматда тўлиқ матн базаси
- Маълумотлар базаси ҳар ҳафта тўлдириб борилади
- Ҳар йили 70 000 дан ортиқ ҳужжатлар билан бойитилади
- Архиви 1637 йилдан то ҳозирги кунгача қамраб олинади
- Рус тилидаги интерфейс

Online равишда рус тилига бошланғич 24 бетни таржима қилиш имконияти мавжуд, Шунингдек тез кунда Хитойдан 500000 та диссертация олиниши режалаштирилган.

ProQuest Диссертация ва Тезислар маълумотлар базасини тўлиқ ва алоҳида томларда олиш мумкин:

Том А – умумий ва гуманитар фанлар бўйича диссертациялар

Том В – аниқ ва техник фанлар бўйича диссертациялар

ProQuest Диссертация ва тезислар маълумотлар базасидаги барча билим соҳалари замонавий мултимедиа контентларда жойлашган бўлиб, илмий материалларга юқори сифатли даражада киришни таъминлайди, қидирув натижалари билан ишлаш хизматларини ва янги ProQuest платформасидаги бошқа ноёб имкониятларни тақдим этади. Кириш имконияти IP- адрес орқали чегараланмаган ҳолда ва бир вақтнинг ўзида бир қанча фойдаланувчилар кириш имконияти мавжуд. Шу билан бирга нусха олиш, сақлаш ва ахборотларни чоп этиш имкониятларига эгадир.

Диссертациялар маълумот базалари ҳақидаги ахборотлар ProQuest сайтнинг Products & Services: www.proquest.co.uk бўлимида жойлаштирилган.

ProQuest Education Journals - ProQuest Журналлари

ProQuest Education Journals – бошланғич, ўрта, олий, махсус ва қўшимча таълим соҳаларига доир барча фанларга оид ахборотларни ўз ичига олган тўлиқ матнли маълумотлар базаси ҳисобланади. Бундан ташқари, МБда тарих, назария,

Ўқитиш методологияси, таълим лойиҳалари ва инновацияларига оид маълумотлар ҳам жамланган. Фанлараро характерга эга бўлган мақолалар кенг тақдим этилган: таълим психологияси, таълим сотсиологияси, билимлар социологияси, таълим сиёсати, таълим менеджменти ва ҳоказолар.

Таълимнинг кўргазмали системасига доир маълумотлар ҳам жамланган: адабиёт, тил, биология, география, математика физика, санъат, жисмоний тарбия ва х.к.

МБ таркиби:

✓ Жаҳон бўйлаб нашр этилаётган 900 дан ортиқ илғор журналлар; улардан 600 таси – тўлиқ матнли

✓ Ассоциациялар, илмий уюшма ва институтлар томонидан нашр этилаётган, 140 соҳалараро нашрлар, масалан: American Annals of Death, Child Health Alert, Computers in Education, Learning and Training Innovation, Media and Methods

✓ Childhood Education, College Teaching, Harvard Educational Review, Journal of Athletic Training, Educational Theory, Quality in Higher Education каби журналларнинг минглаб тўлиқ матнли мақола ва иллюстрациялари билан яқиндан танишишни таъминлайди.

✓ Таълим фанларига қаратилган схемалар, жадваллар, диаграммалар ва бошқа график элементлар келтирилган

✓ МБ 1991 йилдан бошлаб шакллантирилган

✓ Рус тилидаги интерфейс, чет тилидаги мақолаларнинг рус тилидаги компьютер таржимаси, содда ва қулай қидирув тизими, қидирув натижаларини сақлаш, қоғозга чиқариш, жўнатиш имконияти каби қулайликлар ресурстан ўқув жараёни ва илмий ишларда фойдаланишда ўқитувчилар ҳамда илмий ходимлар, талабалар ва аспирантлар, таълим соҳасидаги менежерлар учун жуда қўл келади.

http://www.proquest.co.uk/enUK/catalogs/databases/detail/pq_ed_journals.shtml

– ProQuest Education Journals МБ ҳақида батафсил маълумот

<http://proquest.com/tls/servlet/ProductSearch?platformID=1&externalID=7262&vd>

ID=1

ProQuest Education Journals МБ журналларининг тўлиқ рўйхати

ProQuest Psychology Journals - ProQuest Психология Журналлари

ProQuest Psychology Journals – психология ва у билан боғлиқ фанлар: ижтимоий психология, когнитив психология, ҳулқ-атвор фанлари, таълим психологияси, алоқа психологияси, неврология, ривожланиш психологияси, ёш даврлар психологияси, шахс психологияси, психометрия, психобиология, тажрибавий, клиник ҳамда назарий ва амалий психология каби фанларга оид ахборотларни ўз ичига олган тўлиқ матнли маълумотлар базаси ҳисобланади.

ProQuest Psychology Journals таркиби:

✓ Жаҳон бўйлаб нашр этилаётган 640 номдаги соҳага оид журналлар

✓ 540 тўлиқ матнли журналлар, масалан:

The American Journal of Psychiatry

Psychotherapy and Psychosomatics

The American Journal of Geriatric Psychiatry

Development and Psychopathology

The Psychological Record

Educational Psychology,

Early Childhood Education

Educational and Psychological Measurement

✓ 50% дан ортиқ журналлар тақризланади ва юқори мурожаатлар даражасига эга.

✓ МБ 1971 йилдан бошлаб шакллантирилган.

✓ Турли давлатларнинг университет ва колледжларида ҳимоядан ўтган 5200 тўлиқ матнли диссертациялар. Хронологик қамрови – 2000-2006 йй.

✓ Психологик ассоциациялар, педагогик университетлар, клиникалар ва шу каби ташкилотлар томонидан нашр этиладиган соҳага оид адабиётлар.

Фойдаланувчилар ахборотни аналитик акс эттирувчи чизмалар, жадваллар, диаграммалар, фотосуратлар ва бошқа график элементлар билан имконига эга бўлишади. Рус тилидаги интерфейс, чет тилидаги мақолаларнинг рус тилидаги компьютер таржимаси, содда ва қулай қидирув тизими, қидирув натижаларини сақлаш, қоғозга чиқариш, жўнатиш имконияти каби қулайликлар ресурсдан таълим жараёни ва илмий ишларда фойдаланишда ўқитувчилар ҳамда илмий ходимлар, жумладан, психологлар, психология, таълим йўналиши талабалари ва мутахассислари учун жуда қўл келади.

ProQuest Research Library - ProQuest илмий тадқиқот ишлари кутубхонаси

ProQuest Research Library — ProQuestнинг умумий таълимга оид улкан маълумотлар базаси ҳисобланиб, унинг таркибида 5 000 номдаги ҳужжатлар, жумладан, 4 000 (улардан 3,600 таси тўлиқ матнли) даврий нашрлар (улардан 3,600 таси тўлиқ матнли) жойлашган. Ушбу маълумотлар базасида 150 та фанга тегишли турли авторитет илмий, соҳавий ва оммабоп журналлар тақдим этилган. Бундан ташқари, МБда газета ва маълумотнома нашрлар ҳам жамланган. ProQuest Research Library икки компонентдан ташкил топган – даврий нашрларнинг таянч рўйхати ва 15 қўшимча тематик модуллар:

- Санъат
- Бизнес
- Болалар
- Таълим
- Умум таълим материаллари
- Соғлиқни сақлаш
- Гуманитар фанлар
- Жаҳон давлатлари
- Ҳуқуқшунослик
- Ҳарбий иш
- Турли-туман маданиятлар
- Психология
- Фан
- Ижтимоий фанлар
- Аёллар учун материаллар

Бу база илмий-тадқиқот институтлари, кутубхоналар, ўқув муассасалари учун жуда қўл келади, чунки унга нафақат умумий таълимга оид материаллар, балки тадқиқотчиларга мўлжалланган махсус манбалар ҳам киритилган. Фойдаланувчилар учун асосий даврий нашрлар ва тематик модуллар бўйича қулай қидириш интерфейси кўзда тутилган. У бир вақтнинг ўзида тезда тўлиқ натижа олиш ва қидиришни максимал аниқлаштириш имконини беради. ProQuest Research Library да 150 академик фанларга оид ташқи хаволалар ҳам кенг ўрин олган.

ProQuest Technology Collection

5та кучли тематик МБ ни ўз ичига олган янги ахборот ресурслари ProQuestнинг иноватсион платформасида жойлашган:

- ✓ ProQuest Illustrata Technology
- ✓ ProQuest Advanced Technologies Database with Aerospace
- ✓ ProQuest Materials Research Database with METADEX
- ✓ ProQuest Engineering Research Database
- ✓ ProQuest Computer Science Collection

ProQuest Technology Collection куйидагилардан иборат:

- 3500 дан ортиқ илмий журналларнинг 1962 йилгача тўпланган тўлиқ матни.
50% дан ортиқ ретсензияланган журналлар.

- 30 млндан ортиқ барча турдаги ҳужжатларнинг библиографик ва реферат маълумотлари.

- 10 млндан ортиқ илмий мақолаларнинг (жадваллар, графикалар, фотосуратлар, карталар ва бошқалар) иллюстратсияси (аниқ қидириш имкониятини яратиш мақсадида чуқурлашган индекслаштирилган кўринишда олиш учун)

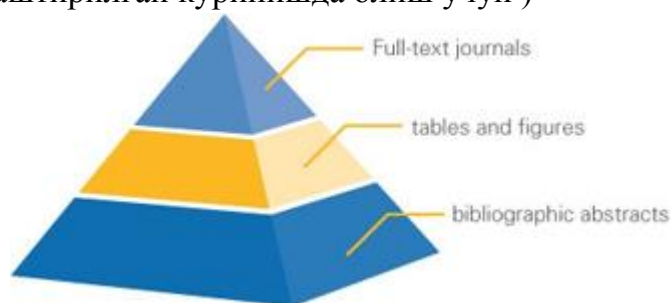
Full-text journals (журналларнинг тўлиқ матни)

Жадваллар ва шакллар

Библиографик тезислар

Илмий журналларнинг тўлиқ матни

- техника фани ва техника соҳасидаги инженерлик иши, материалшунослик, компьютер технологияси ва шу қаторда физика, кимё, математика, машина қурилиш, нанотехнология, электроника, телекоммуникация, аероқоинот тадқиқот ишларига тегишли барча мавзулардаги минглаб мақолаларга киришни таъминлайди.

Қуйидаги журналларни санаб ўтиш мумкин:

Aircraft Engineering and Aerospace Technology,
American Journal of Mathematics,
Computational Optimization and Applications,
Chemical Engineering Progress, Microscopy and Microanalysis,
Materials Science and Technology,
Mechanical Engineering,
Mineralogy and Petrology ,
Powder Metallurgy,
Information Management & Computer Security,
Continuum Mechanics and Thermodynamics/

OXFORD UNIVERSITY PRESS SPRINGER SCIENCE AND BUSINESS MEDIA

Oxford University Press нашриёти Оксфорд университетининг бўлинмаларидан бири бўлиб, 1478 йилдан бери иш юритади. Унинг фаолияти илмий нашрлар воситасида бутун дунёда таълим ва илмий фаолиятни ривожлантиришга қаратилган.

Oxford University Press корпоратив, илмий, давлат, тиббий, ҳуқуқий

кутубхоналарни ўз ичига олган турли ташкилотларнинг фойдаланувчиларига электрон ресурслардан эркин фойдаланиш имкониятини беради.

Ресурслар шарҳи

Оксфорд университети қошидаги нашриёт тиббий, ҳуқуқий, гуманитар, ижтимоий, табиий фанлар бўйича қатор электрон ресурсларни нашр этади. Мутахассисликлар бўйича асосий ресурсларнинг рўйхати:

Санъат ва архитектура

<i>Benezit Dictionary of Artists</i>	<i>Oxford Journals Humanities</i>
<i>Berg Fashion Library</i>	<i>Collection</i>
<i>Grove Art Online</i>	<i>Very Short Introductions Online</i>
<i>Oxford Bibliographies</i>	

Биографик нашрлар

Oxford Dictionary of National Biography
Who's Who and Who Was Who Online
Very Short Introductions Online

Бизнес ва бошқарув

<i>International Commercial Arbitration</i>	<i>Oxford Handbooks Online</i>
<i>International Commercial Law</i>	<i>University Press Scholarship Online</i>
<i>Oxford Bibliographies</i>	<i>Very Short Introductions Online</i>

Қадимги дунё тарихи ва археология

<i>Oxford Bibliographies</i>	<i>University Press Scholarship Online</i>
<i>Oxford Handbooks Online</i>	<i>Online</i>
<i>Oxford Journals Humanities Collection</i>	<i>Very Short Introductions Online</i>

Иқтисод ва молия

<i>Oxford Handbooks Online</i>	<i>University Press Scholarship Online</i>
<i>Oxford Journals Social Sciences Collection</i>	<i>Online</i>
<i>Oxford Scholarly Editions Online</i>	<i>Very Short Introductions</i>

Таълим ва педагогика

Oxford Bibliographies
University Press Scholarship Online
Very Short Introductions Online

Радио, Телевидение ва Кино

<i>Oxford Bibliographies</i>	<i>Very Short Introductions Online</i>
<i>University Press Scholarship Online</i>	<i>Who's Who and Who Was Who Online</i>

Тарих

<i>Electronic Enlightenment</i>	<i>Collection</i>
<i>Oxford Bibliographies</i>	<i>Oxford Reference</i>
<i>Oxford Dictionary of National Biography</i>	<i>Oxford Scholarly Editions Online</i>
<i>Oxford Handbooks Online</i>	<i>University Press Scholarship Online</i>
<i>Oxford Historical Treaties</i>	<i>Online</i>
<i>Oxford History of Western Music</i>	<i>Very Short Introductions Online</i>
<i>Oxford Journals Humanities</i>	<i>Who's Who and Who Was Who Online</i>

Тил ва лингвистика

<i>Oxford Bibliographies</i>	<i>Oxford Reference</i>
<i>Oxford Dictionaries</i>	<i>Oxford Scholarly Editions Online</i>
<i>Oxford English Dictionary</i>	<i>University Press Scholarship</i>
<i>Oxford Handbooks Online</i>	<i>Online</i>
<i>Oxford Journals Humanities</i>	<i>Very Short Introductions Online</i>
<i>Collection</i>	

Юриспруденция ва ҳуқуқ

<i>Financial and Banking La</i>	<i>Oxford Historical Treaties</i>
<i>International Commercial</i>	<i>Oxford Journals Law Collection</i>
<i>Arbitration</i>	<i>Oxford Reports on International</i>
<i>International Commercial Law</i>	<i>Law</i>
<i>Investment Claims</i>	<i>Oxford Scholarly Authorities on</i>
<i>Max Planck Encyclopedia of Public</i>	<i>International Law</i>
<i>International Law</i>	<i>Private International Law</i>
<i>Oxford Bibliographies</i>	<i>University Press Scholarship</i>
<i>Oxford Competition Law</i>	<i>Online</i>
<i>Oxford Constitutions of the World</i>	<i>US Constitution Law</i>
<i>Oxford Handbooks Online</i>	<i>Very Short Introductions Online</i>

Адабиёт

<i>Electronic Enlightenment</i>	<i>Oxford Scholarly Editions Online</i>
<i>Oxford Bibliographies</i>	<i>University Press Scholarship</i>
<i>Oxford Handbooks Online</i>	<i>Online</i>
<i>Oxford Journals Humanities</i>	<i>Very Short Introductions Online</i>
<i>Collection</i>	
<i>Oxford Reference</i>	

Математика ва табиий фанлар

<i>Electronic Enlightenment</i>	<i>Oxford Reference</i>
<i>Oxford Bibliographies</i>	<i>University Press Scholarship</i>
<i>Oxford Handbooks Online</i>	<i>Online</i>
<i>Oxford Journals Mathematics and</i>	<i>Very Short Introductions Online</i>
<i>Physical Sciences Collections</i>	

Медицина

<i>AMA Manual of Style</i>	<i>Oxford Medicine Online</i>
<i>Mayo Clinic Toolkit</i>	<i>University Press Scholarship</i>
<i>Oxford Journals Medicine</i>	<i>Online</i>
<i>Collection</i>	<i>Very Short Introductions Online</i>

Музыка

<i>Oxford Bibliographies</i>	<i>Oxford Scholarly Editions Online</i>
<i>Oxford Handbooks Online</i>	<i>Grove Music Online</i>
<i>Oxford History of Western Music</i>	<i>University Press Scholarship</i>
<i>Oxford Journals Humanities</i>	<i>Online</i>
<i>Collection</i>	<i>Very Short Introductions Online</i>

Философия

<i>Electronic Enlightenment</i>	<i>Oxford Journals Humanities</i>
<i>Oxford Bibliographies</i>	<i>Collection</i>
<i>Oxford Handbooks Online</i>	<i>Oxford Reference</i>
<i>Oxford Islamic Studies Online</i>	<i>Oxford Scholarly Editions Online</i>

*University Press Scholarship
Online*

Very Short Introductions Online

Политология, Дипломатия, Халқаро муносабатлар

*Electronic Enlightenment
Max Planck Encyclopedia of Public
International Law*

*Sciences Collection
SIPRI Yearbook Online
University Press Scholarship
Online*

*Oxford Bibliographies
Oxford Historical Treaties
Oxford Islamic Studies Online
Oxford Journals Social*

*Very Short Introductions Online
Who's Who and Who Was Who
Online*

Психология ва нейробиология

*Oxford Bibliographies
Oxford Clinical Psychology
Oxford Handbooks Online
Oxford Journals Mathematics,
Physical Sciences, and Medicine*

*Collections
Oxford Medicine Online
University Press Scholarship
Online
Very Short Introductions Online*

Диншунослик

*Electronic Enlightenment
Oxford Biblical Studies
Oxford Bibliographies
Oxford Handbooks Online
Oxford Islamic Studies Online
Oxford Journals in Humanities and
Social Sciences
Oxford Reference
Oxford Scholarly Editions Online
Social Explorer
University Press Scholarship
Online
Very Short Introductions Online*

Oxford Journals Collection – 285 нашрларни ўз ичига олган илмий журналлар тўплами бўлиб, сифатли ва фойдали маълумотларни тақдим этади. 1996 йилдан бошлаб чоп этилган нашрлардан эркин фойдаланиш мумкин. 1996 йилгача чоп этилган журналлар *Oxford Journals Archive* базасида мавжуд. Бешта мутахассисликларга доир журналлар кенг кўламдаги долзарб тадқиқотлардан эркин фойдаланиш имкониятини таъминлайди.

Мутахассисликлар:

Гуманитар фанлар– 77 журнал

Ҳуқуқ– 49 журнал

Биологик-тиббий фанлар– 102 журнал

Математика ва табиий фанлар– 117 журнал

Ижтимоий фанлар – 92 журнал

Oxford Handbooks Online

Oxford Handbooks Online (ОНО) - ижтимоий ва гуманитар фанлар бўйича тақриз қилинган мақолалар тўпламидир. Мазкур тўпланда 325дан ортиқ маълумотномалар, видео ва расмларга эга булган 13000дан зиёд мақолалар мавжуд. Мақолалар тақриз қилиниб, босма шакли чикмасдан олдин онлайн нашр этилиши боис олимлар маълум соҳадаги энг сўнгги ютуқлар билан тез танишиб чиқишлари мумкин.

Мутахассисликлар:

Бизнес ва бошқарув

Адабиёт

Молия ва иқтисод

Муסיқа

Тарих

Фалсафа

Ҳуқуқ

Политология

Тилшунослик

Психология

Oxford Reference

Oxford Reference 24 та йўналиш бўйича 2 миллиондан ортиқ рақамланган мақолалардан иборат бўлган Оксфорд университетининг маълумотнома нашри ҳисобланади. Унинг таркибига тақриз қилинган мақолалар, мавзули ҳаволалар (ссылкалар), иқтибослар (цитаталар), инглизча луғатлар, икки тилли луғатлар каби бўлимлар киритилган.

Oxford Scholarship Online

Oxford Scholarship Online (OSO) – 10000дан зиёд илмий ишлар ва 170000 расмлардан эркин фойдаланиш имкониятини берадиган, кенг кўламли ва доимий равишда янгиланадиган кутубхона. Гуманитар, ижтимоий, тиббий, ҳуқуқий ва табиий фанлар бўйича 20та мавзули модуллардан таркиб топган. Бу ерда 8900 муаллифларнинг нашрлари мавжуд. Муаллифлар рўйхати классиклардан бошлаб замонавий муаллифларгача фарқ қилиб, нобел мукофоти совириндорларини ҳам ўз ичига олган.

OSO қуйидаги имкониятларни тақлиф этади:

- қидирув натижаларини филтрлаш, яъни берилган натижалар шаклини (қисқа ва тўлиқ) танлаш имконияти, очик ва ёпик тарздаги натижаларнинг тақдимооти

- мутахассисликлар бўйича қидирув

- аннотацияларни кўриб чиқиш

- онлайн ўқиш ва юклаш

Oxford English Dictionary

Оксфорд луғати (*Oxford English Dictionary*) – 600000 замонавий ва эскирган

сўзларнинг талаффузи, маъноси ва тарихи бўйича маълумот беради. Бу ерда 3 миллион иқтибослар, шунингдек инглиз нутқининг 1000 йиллик ҳаёт даври мобайнидаги инглиз тили ва айрим инглиз сўзларнинг тарихи акс эттирилган тезаурусдан эркин фойдаланиш имконияти мавжуд. *Oxford English Dictionary*нинг вақт кўламлари муайян сўзларнинг мавзу, минтақа ёки келиб чиқишига қ араб инглиз тилида қачон пайдо бўлганларини аниқлашга ёрдам беради. Ҳар тўрт йилда янги ва кўриб чиқилган сўз маънолари билан тўлдирилади.

Grove Art Online

Grove Art Online – жаҳон санъатига бағишланган илмий энциклопедия бўлиб, фовизм, Фрида Кало каби турли мавзуларга доир мақолалардан ва тадқиқотни чуқурлаштиришга имкон берувчи библиографик маълумотлардан иборат. 500000 дан зиёд библиографик ҳаволалар, 45000 муаллифлик мақолалар, 6000 суратлар, 21000 рассомларни, архитекторни, ҳомийларни, коллекторларни, галеристларни, назариётчиларни, ёзувчиларни, олимларни ва х.к.биографилари мавжуд. Бу ерда Sibelius дастури асосида яратилган 500дан зиёд мусиқий намуналар воситасида турли мусиқий йуналишлар ва бастакорлар (хабанердан тортиб Генделгача) ҳақида тушунчага эга бўлиш мумкин. *Grove Music Online*

Oxford Medicine Online

Oxford Medicine Online – 85 тиббий соҳаларни ўз ичига олган онлайн-ресурслар тўплами. Мазкур ресурс мунтазам равишда янгиланиб, 700 нашрлар, 40000 расм, график ва диаграммалар ,750 видеоматериаллар, шунингдек тест тошириқлари ёрдамида тиббий ходимларнинг билим даражаларини текширишга мўлжалланган вазифаларни ўз ичига олган.

Oxford University Press Law

Oxford Law Online – Оксфорд университетининг ҳуқуқ соҳасига доир барча ресурсларни бирлаштирувчи ягона ахборот манбаи ҳисобланади. *Investment Claims* – мазкур ресурс халқаро инвестицион ҳуқуқ ва ҳакамлик (ҳуқуқ ва арбитраж) соҳасини ўрганиш учун мўлжалланган материаллар ва тақризлар тўплами ҳисобланади.

Oxford Reports on International Law– халқаро ижтимоий ҳуқуқ соҳасидаги халқаро, миллий (ички) ва махсус арбитраж судлар томонидан киритилган қарорлар тўплами. *Max Planck Encyclopedia of Public International Law*–таҳлилий ресурс бўлиб, халқаро ижтимоий ҳуқуқнинг барча жиҳатлари бўйича тақриз қилинган мақолалардан ташкил топган.

Search articles... Advanced Search

Journals A-Z | Arts & Humanities | Law | Medicine & Health | Science & Mathematics | Social Sciences | Academic Books & Online Resources

You are here: Home

A Trusted Society Partner

OUP publishes over 200 journals on behalf of learned societies around the world. We pride ourselves on our personalized service tailored to the individual needs of each of our partners.

Discover more about what a partnership with OUP means >

Қидирув воситалари

Oxford University Press фойдаланувчилари учун йўналтирилган қидирув воситалари ва соҳалар бўйича саралаш ёрдамида ресурсларни кўздан кечириш ва батафсил ўрганиш имкониятлари мавжуд.

Масалан: Oxford Journals - www.oxfordjournals.org

Oxford Journals бутун туплами бўйича «тезкор қидирув»ни бошлаш учун «мақолалар қидируви» тугмасидан фойдаланишингиз мумкин.

Search articles...

Ёки соҳалар бўйича қидирувни қўллашингиз мумкин.

Кенгайтирилган қидирув

Қидирув мезонларига оидинлик киритиш учун «кенгайтирилган қидирув» тугмасидан фойдаланинг.

Search articles... Advanced Search

Қидирувни нашр номи, чоп этилган йили, ҳажми, биринчи бети бўйича чекланг. Oxford Journals лева қидируви бу мантикдан фойдаланиб, ифода ва намуна (*) орқали қидирувни қўллайди. Қидирувни битта ёки кўпроқ журнал номлари, ёки танланган мутахассислик бўйича чекланг. Дисплей ёки бетдаги натижалар сонини сана бўйича танлаш орқали ўз натижаларингиз шаклини созланг. Чиқарилган натижалар сонини ва шаклини ўзгартиринг.

ООО «ИВИС» / «ИВИС» МЧЖ / «ИВИС» Ltd

ООО «ИВИС» – Россиянинг даврий нашрлар, китоблар, микрофильмлар, вақтли нашрлар ва ахборот ресурсларини тарқатувчи йирик компаниялардан бири ҳисобланади. Является эксклюзивным партнером и дистрибьютором американской компании «East View Information Services, Inc» Америка компаниясининг Россия ва МДХ даги дистрибьютери ва эксклюзив ҳамкори ҳисобланади.

Компания материаллари йирик кутубхоналар, архивлар, ОТМлар, тижорат ва давлат муассасалари, ҳамда катта миқдордаги тезкор ахборот зарур бўлган, газета

ва журналлардан фойдаланиш эҳтиёжи бўлган муассасаларнинг ажралмас қисми ҳисобланади.

Компания маҳсулотлари дунёнинг турли қисмидаги ахборотларни тақдим этади: МДХ, Шарқий Европа, Яқин ва Ўрта Шарқ, Жанубий ва Шарқий Осиё каби давлатлар. Улар ичидан қуйидагиларни топиш мумкин:

- вақтли нашрларнинг тўлиқ матнли электрон базаси
- босма вақтли нашрлар
- микрофильмлар ва микрофишлар,
- китоблар.

«ИВИС» компанияси ўз фойдаланувчилари учун қуйидаги кенг миқёсдаги қўшимча хизматларни тақдим этади:

- Қўлёзма ва босма нашрларни рақамлаштириш;
- Транспортни ташкиллаштириш;
- Кутубхона коллекциялари ва архив материалларини микрофильмлаш
- Замонавий рақамли технологияларнинг ривожланишини асосий

факторларидан бири, доимо янгиланиб турадиган ахборот оқимидан керакли ахборот тезда топиш, электрон маълумот базаларини қўллаш, маълумотларни қайта ишлашга имконият яратиш. «ИВИС» компанияси Россия ва МДХ давлатларида шу каби ахборотларини тақдим этувчи асосий манбалардан бири ҳисобланади.

Основные базы данных, предоставляемые ООО «ИВИС»:

База данных «**Центральная пресса России**» маълумотлар базаси 30 дан ортик марказий кундалик ва ҳафталик нашрларнинг тўлиқ матнларидан фойдаланишга имкон яратади. Ресурс икки миллиондан зиёд мақолаларни ўз ичига олади. Архив қўлами –1980 йилдан бошланган.

«**Региональные газеты России**» – бу Российской Федерациясининг етти федерал округлари, жумладан, Чечен республикаси, Шимолий Кавказнинг бошқа регионлари, Фарбий Сибирь, Поволжье, Москва ва Санкт-Петербург нашрларининг кенг панорамасини тақдим этади.

«**Периодика стран СНГ и Балтии**» собиқ Иттифоқ давлатларида чоп этилаётган нуфузли вақтли матбуот нашрлари, даврий нашрлар, ахборот агентликларининг янгиликларини тақдим этади. Тақдим этиладиган нашрлар рус тилида ва инглиз тилида.

«**Издание по общественным и гуманитарным наукам**» асосини Россия фанлар академиясининг нуфузли журналлари, машҳур «Новый мир» сингари илмий нашрлар ташкил этади.

«**Наука Онлайн**» Россия Фанлар академиясининг «Наука» нашриёти томонидан ижтимоий-сиёсий ва гуманитар фанлар бўйича чоп этиладиган 36 та энг нуфузли россия нашрларини ўз ичига олади. Бу журналларда, гуманитар фанларнинг турли соҳаларидаги энг диққатга сазовор тадқиқотлар акс этади.

«**Медицина и здравоохранение в России**» – бу медицинанинг умумий масалалари, болалар касалликлари, наркология, психиатрия, юкумли касалликлар бўйича чоп этиладиган расмий ва эркин вақтли нашрларни ўз ичига олади.

«**Издания по проблемам обороны и безопасности**» маълумотлар базасига ҳарбий мавзу ва хавфсизлик масалалари, жумладан, Ҳарбий қўмондонлик томонидан чоп этиладиган ҳарбий округ, армияга оид Россиянинг 50га яқин газета ва журнал нашрларини ўз ичига олади.

«**Официальная статистика России и СНГ**» – Россия Федерациясининг давлат статистика хизмати ва МДХнинг Давлатлараро статистика Комитети

томонидан нашр этиладиган электрон ресурс хисобланиб, 2002 йилги Бутун Россия аҳолини рўйхатдан ўтказиш бўйича материалларни ҳам ўз ичига олади.

«Публикации официальных документов органов государственной власти РФ» электрон ресурси Давлат Думаси ва Федерация Совети йиғилишларининг стенографик ҳисоботлари, Президент топшириқлари, давлат қарорлари, овоз бериш натижалари, Россия Ҳисоб палатаси томонидан олиб борилаётган расмий хабарлар, ҳисоботларни тақдим этади.

«Новостные ленты информационных агентств» – бу Россия ва МДҲ давлатларида юз бераётган воқеалар ҳақида тезкор ахборотга эга бўлиш мақсадида, ахборот агентликларини рус ва инглиз тилидаги материалларини тақдим этади.

В базе данных **«Международные новости службы «World News Connection»** турли континентларнинг оммавий ахборот воситаларининг (телевидение, радио, газета, ахборот агентликлари) инглиз тилидаги маълумот базасини тақдим этади.

«Дайджест постсоветской прессы» Собик Иттифок давлатлари худудида чоп этилган муҳим материлларни йиғиндисидан иборат. Архив кўлами –1949 йилдан иборат.

«Библиотечное дело и информационное обслуживание» – бу, кутубхоначи, библиографлар, архив ва музей иши бўйича мутахассислар, кутубхоначиликка оид ОТМларнинг талаба ва ўқитувчилари учун тузилган махсус тўлиқ матнли маълумот базаси. Бу ерда кутубхона, архив ва музейлар соҳасидаги муаммоларни акс эттирувчи касбий вақтли нашрлардан.

«Российская национальная библиография» – номли электрон маълумотлар базаси Россия китоб палатаси билан ҳамкорликда тайёрланган ноёб маҳсулот хисобланади. Қидирувнинг самарали тизими – муаллиф, номланиши, нашриёти, нашр этиш йили, предмет рубрикаси ва калит сўзлар бўйича тезкор қидирувни амалга оширишга имкон беради.

«Вопросы истории» журналини рақамлаштириш. 1926 йилдан бошлаб барча сонлари мавжуд. Бу лойиҳани амалга ошириш, 200 минг вароқдан иборат ахборот массиви ичидан зарур ахборотни тезкор билан топишга имкон яратади.

«Вестник Европы» (1802-1830 йиллар), Россиянинг XIX асрдаги адабиётшунослик, санъат масалалари, ички ва ташқи сиёсатнинг хусусиятларини акс эттиради.

«Вопросы литературы» (1957й. дан) – адабиётшунослик ва адабий танқид масалаларини ёритувчи энг кўп мурожат қилинадиган Россиянинг илмий нашри хисобланади.

«ИВИС» компанияси **Хитойда чоп этиладиган электрон ахборот ресурсларини кенг спектрини** тақдим этади. Булар: «Переписи населения КНР» (online), «Статистика КНР» (online), «Статистические ежегодники по провинциям КНР» (CD-ROM), «Карты КНР с ГИС данными Переписи 2000 г.» (CD-ROM), «АРАВИ. Музейные коллекции Китая» (online), «АРАВИ. Коллекции электронных книг Китая» (online), «CNKI-CDMD. База данных диссертаций КНР» (online) ва бошқалар.

Барча электрон маълумотлар базаси қидирув тизимига эга бўлиб, иккита режимда фаолият юритади: **оддий** (калит сўзлар бўйича қидирув) ва **кенгайтирилган қидирув** (майдонлар бўйича қидирув).

Оддий қидирувда аниқ ибора орқали қидирув амалга оширилади. Мантикий операторлар (AND, OR, NOT) ва яқинлик оператори (NEAR) қўлланилади.

Майдонлар бўйича қидирув мақоланинг муаллифи, сарлавҳаси, шу жумладан, «тўлиқ мақола» опцияси (муаллиф ва сарлавҳа биргаликда) қидирув имконини беради. Шунингдек, қидирувни **чегаралаш** имкониятига эга бўлиб, бунда нашр этиш санаси, ахборот манбаси бўйича чегаралаш мумкин. Нашрлар **каталоги** орқали барча сонларнинг **мундарижалари** билан танишиш ҳамда **журналларнинг алоҳида сонлари** билан танишиш имкониятини беради. Материалларни чоп этиш, сақлаш, электрон почта орқали жўнатиш имконига эга.

Электрон маълумот базаларидан ташқари, компания босма нашрларни тарқатиш, шунингдек, Россиянинг ичкм сиётатидан тортиб то ижтимоий фанларни ривожланиш борасидаги илмий ва оммавий журналларини инглиз тилида чоп этади.

«Проблемы Дальнего Востока» («Far Eastern Affairs»). Россия Фанлар академиясининг ҳар кварталда чоп этиладиган ижтимоий-сиёсий журнали. Россия етакчи олимларининг аналитик шарҳлари, танқидий мақолаларини акс эттиради.

«Международная жизнь» («International Affairs»). Дунё сиёсати, РФР нинг дипломатияси, халқаро муносабатларини акс эттирувчи журнал бўлиб, инглиз тилида чоп йилиг 6 маротаба чоп этилади.

«Военная мысль» («Military Thought»). Россия Федерацияси Ҳарбий муҳофаа вазиригининг етакчи нашри мақомига эга ҳисобланадиган ҳар кварталда чоп этиладиган журнали. Россия ҳарбий доктринаси ва стратегиясининг акс эттириб, 1918 йилдан чоп этилади.

«Общественные науки» («Social Sciences»). Ҳар кварталлик журнал бўлиб, Россия фанлар академияси институтларининг 25 журналида чоп этиладиган ижтимоий ва гуманитар фанлар бўйича илмий тадқиқотлар, танқидий шарҳлар, аналитик материалларни ўз ичига олади.

«Дайджест постсоветской прессы» (The Current Digest of the Post-Soviet Press). Собиқ Иттифоқ давлатлари худудида чоп этилган газета ва журналларидаги муҳим материаллар йиғиндисидан иборат.

Бугунги кунда «ИВИС» Россия, МДҲ ва Балтия давлатларидан рус тилидаги китоб, газета, журналларнинг микрофишлар ва микрофильмлардаги материалларини қамраб оладилар.

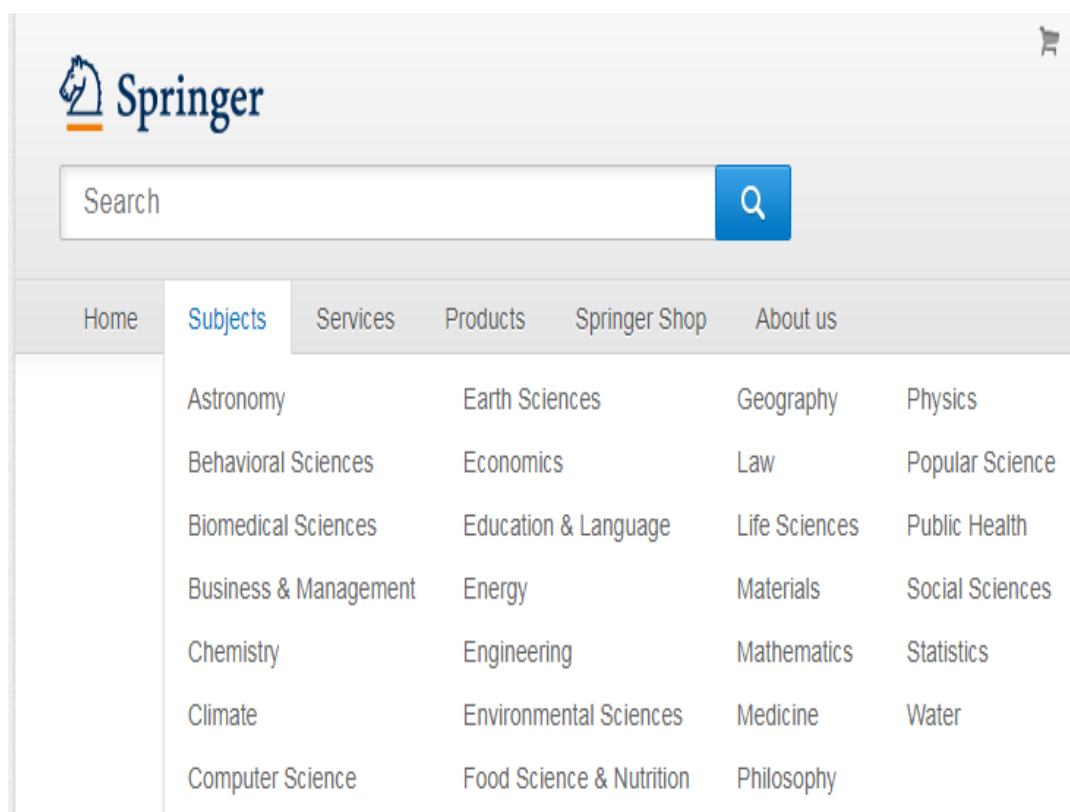
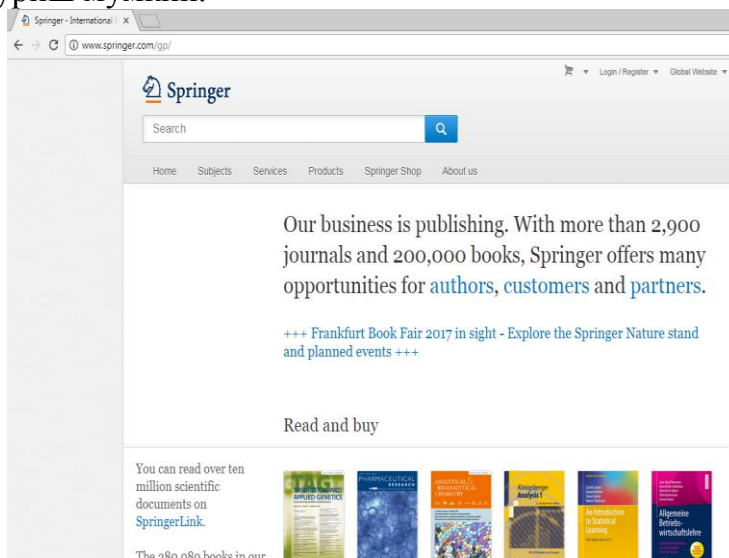
Барча микрофильмлар архивларда сақлаш қоидалари асосида халқаро ANSI/ISO стандартлари асосидаги пленкаларда махсус коробкаларда сақланади.

Назорат саволлар:

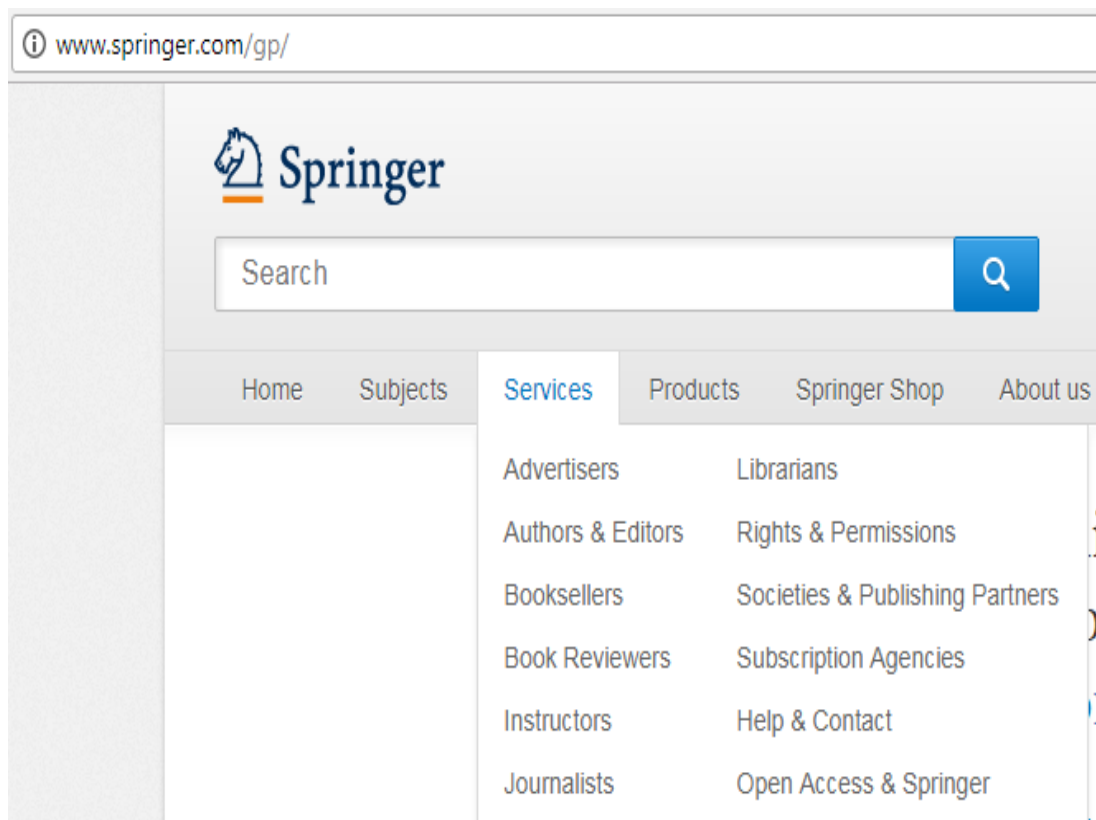
1. SPRINGER MATERIALS маълумотлар базаси қандай материаллар манбаси ҳисобланади?
2. ProQuest Research Library маълумотлар базаси нималардан иборат?
3. EBSCO маълумотлар базаси нималардан иборат?
4. EBSCO маълумотлар базаси нималардан иборат?
5. Қайси компанияси АҚШнинг физика институти Institute of Physics қошидаги нашриёт ҳисобланади?
6. ИВИС қайси давлатнинг даврий нашрлар, китоблар, микрофильмлар, вақтли нашрлар ва ахборот ресурсларини тарқатувчи йирик компаниялардан бири ҳисобланади?

Амалий вазифалар:

1. Springer.com мисолида нашрлик компаниясини сайти билан танишиш, бу ерда тўпланган ресурслар коллекциялари билан танишиш имконига эга бўлиш мумкин. Хусусан, қидириш механизмлари, маълумотни ажратиш, саралаш каби хусусиятларни кўриш мумкин.

Хизматларни тақдим этилиши

Қидирув механизмлари имкониятларидан фойдаланиш

Refine Search

CONTENT TYPE	
Book	4,503
Journal	507
Series	78

TOPICS

British and Irish Literature	226
Poetry and Poetics	190
Early Modern/Renaissance Literature	126
Literary Theory	64
History of Britain and Ireland	53

Showing 5,088 results.

Book
William Shakespeare
Dutton, R. (1989)
William Shakespeare is the best-known writer in the English-speaking world. Contrary to popular myth, we actually know more about him and his career than we do about most ...
Available Formats: Softcover | eBook
from **89,99 €**

Book
William Shakespeare
Dutton, R. (1989)
No description available
Available Formats: eBook
9,99 €

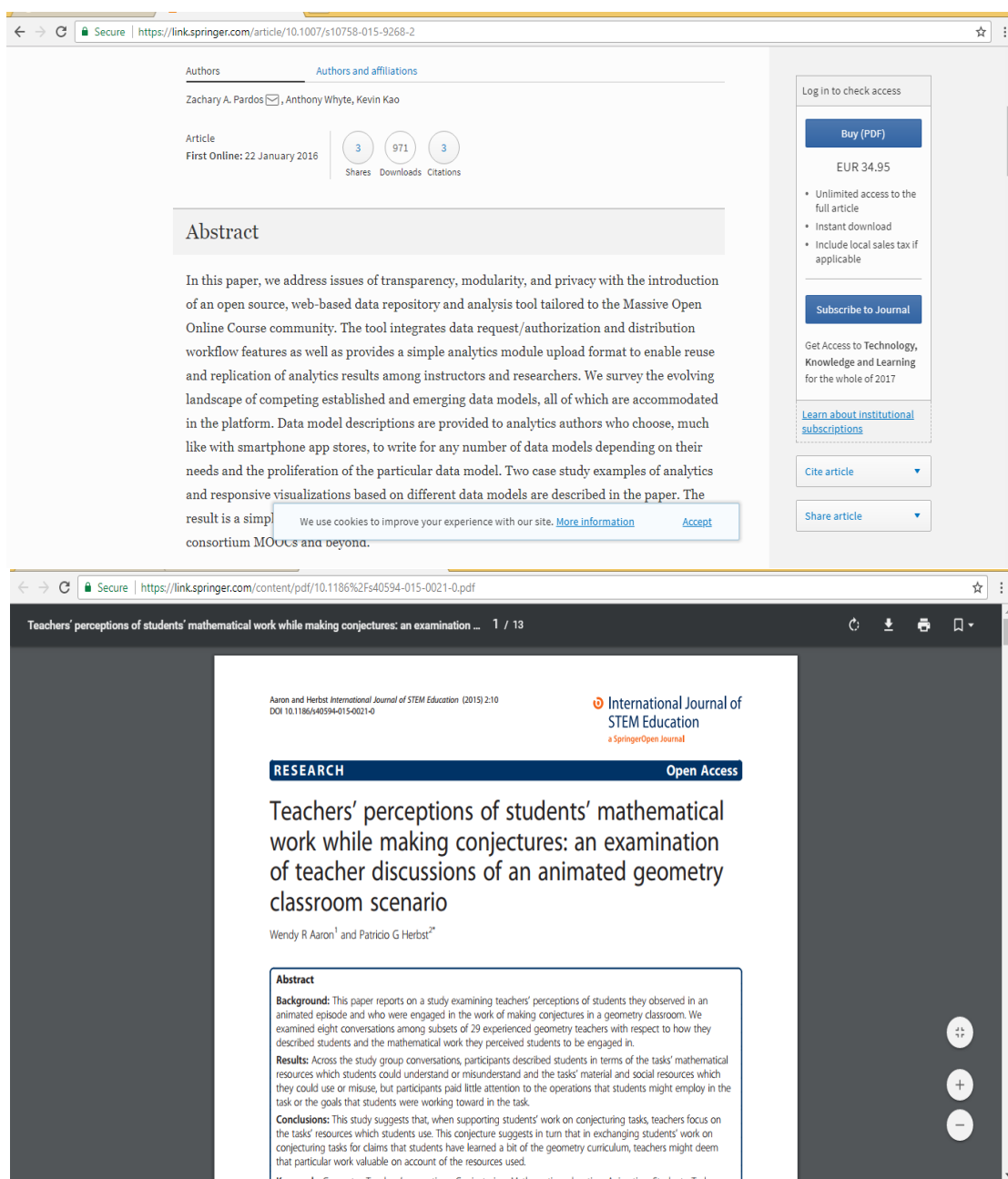
Маълумотни топиш

The screenshot shows the Springer Link search interface. At the top, there is a search bar with the text 'analytic resources' and a search button. Below the search bar, there are navigation links for 'Home' and 'Contact Us'. The main content area displays '3,132 Result(s) for 'analytic resources'' within the 'Education' discipline. On the left, there is a 'Refine Your Search' section with filters for 'Content Type' (Article), 'Discipline' (Education), 'Subdiscipline' (Education (general), Mathematics Education, Science Education, Learning & Instruction, Educational Technology), and 'Language' (English, German). The search results are sorted by 'Relevance' and show the first page of 157 results. The first three results are visible: 'Analytic planning in education: Critical perspectives' by Susan R. Nevas, 'An Analytic Strategy to Assist Institutional Recruitment and Marketing Efforts' by Stephen L. DesJardins, and 'A Network-Analytic Account of Minority Socialization and Its...'. A cookie consent banner is visible at the bottom of the page.

Очик фойдаланиш учун тақдим этиладиган ресурслар базасига эга бўлиш

The screenshot shows a search result for 'Internet Resources for Middle School Science: Golden Opportunity or Silicon Snake Oil?'. The article is by David F. Jackson and Gretchen Bourdeau, published in the Journal of Science Education and Technology (1997). The abstract states: 'This study examines the experiences of six teachers at three schools in learning about and beginning to implement or enhance project-based learning in their middle school science classrooms using a variety of ...'. Below this, there is another article titled 'moocRP: Enabling Open Learning Analytics with an Open Source Platform for Data Distribution, Analysis, and Visualization' by Zachary A. Pardos, Anthony Whyte, and Kevin Kao, published in Technology, Knowledge and Learning (2016). The abstract states: 'In this paper, we address issues of transparency, modularity, and privacy with the introduction of an open source, web-based data repository and analysis tool tailored to the Massive Open Online Course communi...'. Below this, there is a third article titled 'Teachers' perceptions of students' mathematical work while making conjectures: an examination of teacher discussions of an animated geometry classroom scenario' by Wendy R Aaron, Patricio G Herbst, published in International Journal of STEM Education (2015). The abstract states: 'This paper reports on a study examining teachers' perceptions of students they observed in an animated episode and who were engaged in the work of making conjectures in a geometry classroom. We examined eight ...'. Below this, there is a fourth article titled 'the decision chains science and math faculty use to plan and teach' with an 'Open Access' label. A cookie consent banner is visible at the bottom of the page.

Мақоланинг аннотацияси билан танишиш

Адабиётлар:

1. AGRICOLA -Agricultural On-Line Access <http://agricola.nal.usda.gov/>
2. AGRIS - International Information System for the Agricultural Sciences and Technology <http://www.fao.org/agris>
3. Alexander Street Press <http://www.alexanderstreet.com/>
4. American Chemical Society ACS Publications <http://pubs.acs.org/>
5. Annual Reviews Annual Reviews Science Collection <http://www.arjournals.annualreviews.org/action/showJournals>
6. Association for Computing Machinery (ACM) <http://portal.acm.org/> <http://portal.acm.org/dl.cfm>
7. CAB International CAB Abstracts <http://www.cabi.org/datapage.asp?iDocID=165>
8. ScienceDirect <http://www.sciencedirect.com/>

9. Engineering Village <http://www.engineeringvillage2.org>
10. Euromonitor International Inc.
11. Passport GMID (Global Market Information Database)
<http://www.euromonitor.com/PassportGmid>
12. Lexis-Nexis <http://www.lexisnexis.com>
13. Methods in Enzymology ScienceDirect:
<http://www.sciencedirect.com/science/bookseries/00766879>
14. Project MUSE <http://muse.jhu.edu/>
15. ScienceDirect www.sciencedirect.com Scitation <http://scitation.aip.org/>
16. Scopus <http://www.scopus.com>
17. SPIE Digital Library <http://spiedl.org/>
18. Springer <http://ebooks.springerlink.com/> Dostup k elektronnym knigam - po adresu <http://www.springerlink.com/books>
19. Dostup k International Tables of Cristallography- po adresu: <http://it.iucr.org/>
20. Dostup ko vsem spravocnikam Landolt-Boernstein (LB) - po adresu: <http://www.landolt-boernstein.com/>
21. Dostup k bazam dannyh ZentralBlatt Matematik (ZM) - po adresu: <http://www.zentralblatt-math.org/zmath/en>
22. Dostup k bazam Medical Image Database: Image MD - po adresu: <http://www.images.md>
23. The American Association for the Advancement of Science (AAAS)
<http://www.sciencemag.org/>
24. The Premium Collection: Oxford Reference Online
http://www.oxfordreference.com/pages/Subjects_and_Titles_2F

Интернет сайтлари:

1. <https://openaccess.mpg.de/Berlin-Declaration>
2. <http://www.ssrn.com>
3. <http://www.sherpa.ac.uk/romeo/>
4. <http://www.opendoar.org/>
5. <http://www.base-search.net/>
6. www.oaj.cas.cn
7. <http://www.doaj.org>
8. <http://cnx.org/>
9. <http://ocw.mit.edu/index.htm>
10. <https://www.khanacademy.org/>
11. <https://p2pu.org/en/>
12. <http://www.jorum.ac.uk/>
13. <http://www.merlot.org/merlot/index.htm>
14. <http://www.ndlr.ie/>
15. <http://www.ocwconsortium.org/>
16. <http://www.oercommons.org/>
17. <http://www.open.edu/openlearn/>
18. <http://videlectures.net/>
19. <http://www.open-access.net.cn/>
20. <http://www.who.int/hinari>
21. <http://www.aginternetwork.org>
22. <http://arxiv.org/>

У БЎЛИМ

КЕЙСЛАР БАНКИ

V. КЕЙСЛАР

Кейс мавзуси: “Scopus тизимидан фойдаланиш ҳолати”

Вазият тавсифи: Сизнинг ташкилот (университет, институт)ингиз миқёсида Scopus тизиминидан фойдаланиш чора тадбирлари ишлаб чиқилди. Аммо амалий тадбиқ этиш жараёни суст.

Кейс саволлари:

- 1) Қайси норматив-ҳуқуқий ҳужжатларда Scopus тизиминидан фойдаланиш масаласи кўйилган?

<i>№</i>	<i>Норматив-ҳуқуқий ҳужжатнинг номи</i>	<i>Қачон қабул қилинган</i>	<i>Изоҳ</i>
1			
2			
3			

- 2) Кейсдаги муаммони келтириб чиқарган асосий сабабларни ва уларнинг оқибатларини белгиланг.

<i>№</i>	<i>Сабаб</i>	<i>Оқибат</i>
1		
2		

- 3) Мақсад, кутиладиган натижалар, вақт оралиқлари, назорат индикаторлари каби жиҳатларини аниқлаб, Scopus тизиминидан фойдаланишингиз бўйича режа графигини ишлаб чиқинг.
- 4) Scopus тизиминидан фойдаланиб, битта мавзуни илмий мақолалардаги берилган маълумотларини таҳлил этинг.

VI БЎЛИМ

ГЛОССАРИЙ

III. ГЛОССАРИЙ

Абонент-кутубхона бошқаруви функцияси бўлиб, у китобхонларга китоб бериш ва қайтариб олишни назорат қилади. Интеграл кутубхона тизими модуллардан бири ҳисобланади.

Автоматлаштирилган кутубхона тизими – асосий кутубхона жараёнларини автоматлаштиришга мўлжалланган тизим.

Автоматлаштириш (automation)- жараёнларни амалга ошириш учун автоматлаштириш воситаларини тадбиқ этиш: инсон меҳнати унумдорлигини ошириш мақсадида бу меҳнатнинг бир қисмини ЭҲМ орқали бажариладиган тадбирлар тизими: Бу ишлар замонавий ҳисоблаш техникаси ва илмий усуллардан фойдаланган ҳолда бажарилади.

Библиографик маълумотлар базаси-кутубхонада сақланаётган китоблар, журналлар ва бошқа ҳужжатлар ёзувларидан иборат бўлган маълумотлар базаси.

Идентификатор (IDENTIFIER)- лексик бирлик, тил элементи номи сифатида фойдаланилади; маълумотга бериладиган ном; латин ҳарфлари ва рақамларидан иборат бўлиб, ҳарфдан бошланади.

Каталог-кутубхона фондидаги барча ҳужжатлар рўйхати. Автоматлаштирилган тизимда библиографик маълумотлар базасини ташкил қилади.

Каталоглаштириш (CATALOGIZATION)-маълумотларни каталогга киритиш; ҳисоблаш техникасида файл ҳақидаги ёки кутубхона ҳақидаги ахборотни киритиш. Кутубхона каталогини яратиш жараёни. Одатда интеграл кутубхона тизими модули ҳисобланади.

Кириш (Доступ) (ACCESS)- магнитли ташувчиларда узоқ муддатли сақланаётган маълумотларни қидириб топиш, олиш ва бу маълумотларни электрон хотирага жойлаштириш. Компьютерлар электрон хотирага жойлашган маълумотлар устида операциялар бажара олади.

Кутубхона ассоциацияси-Маълум бир мақсадга эришиш учун йиғилган ва кутубхона иши билан боғланган мутахассислар (ташкilotлар) йиғини.

Маълумотлар базаси (DATA BASE) - маълум бир қоидалар асосида ташкил қилинган, умумий тавсиф, сақлаш ва ўзгартириш тамойиллари назарда тутилган маълумотлар мажмуи. Маълумотлар базасига маълумотлар базасини бошқариш тизими орқали мурожаат қилинади.

Маълумотлар банки (DATA BANK) – маълумотларни марказлашган ҳолда сақлаш ва жамоа бўлиб фойдаланишда ишлатиладиган автоматлаштирилган ахборот тизим. Банк таркибига, бир ёки бир нечта маълумотлар базаси, маълумотлар базаси маълумотномаси, маълумотлар базасини бошқариш тизими, сўровлар кутубхонаси ва амалий дастурлар киради.

Пароль (PASSWORD)-тармоқдан фодаланувчилар имтиёзини аниқлашда ишлатиладиган ҳимоя воситаси. Фойдаланувчи ўз номини кўрсатгач, тизимга кириш олдидан сўралади.

Электрон каталог – ахборот кутубхона муассасасининг фондида мавжуд бўлган барча ресурслар тўғрисидаги ахборотни ўзида акс эттирган библиографик ёзувларнинг маълумотлар базаси.

Электрон кутубхона - ахборот кутубхона муассасасининг фондида мавжуд бўлган ресурсларни мавзули қисмининг электрон кўринишдаги тўлиқ матнли маълумотлар базаси билан боғланган маълумотлар базаси.

ISBN (INTERNATIONAL STANDARD BOOK NUMBER)-Китоб нашрларининг халқаро стандарти.

VII БЎЛИМ

АДАБИЁТЛАР
РЎЙХАТИ

IX. АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ

I. Ўзбекистон Республикаси Президентининг асарлари

1. Каримов И.А. Ўзбекистон мустақилликка эришиш оstonасида. - Т.:“Ўзбекистон”, 2011.
2. Мирзиёев Ш.М. Буюк келажакимизни мард ва олижаноб халқимиз билан бирга кураимиз. – Т.: “Ўзбекистон”. 2017. – 488 б.
3. Мирзиёев Ш.М. Миллий тараққиёт йўлимизни қатъият билан давом эттириб, янги босқичга кўтарамиз – Т.: “Ўзбекистон”. 2017. – 592 б.

II. Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар

4. Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси. – Т.: Ўзбекистон, 2019.
5. Ўзбекистон Республикасининг “Таълим тўғрисида”ги Қонуни.
6. Ўзбекистон Республикасининг “Коррупцияга қарши курашиш тўғрисида”ги Қонуни.
7. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2015 йил 12 июндаги “Олий таълим муассасаларининг раҳбар ва педагог кадрларини қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида” ги ПФ-4732-сонли Фармони.
8. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”ги 4947-сонли Фармони.
9. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 3 февралдаги “Хотин-қизларни қўллаб-қувватлаш ва оила институтини мустаҳкамлаш соҳасидаги фаолиятни тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПФ-5325-сонли Фармони.
10. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 17 июндаги “2019-2023 йилларда Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон Миллий университетда талаб юқори бўлган малакали кадрлар тайёрлаш тизимини тубдан такомиллаштириш ва илмий салоҳиятини ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-4358-сонли Қарори.
11. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 11 июлдаги «Олий ва ўрта махсус таълим тизимида бошқарувнинг янги тамойилларини жорий этиш чора-тадбирлари тўғрисида»ги ПҚ-4391- сонли Қарори.
12. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 11 июлдаги «Олий ва ўрта махсус таълим соҳасида бошқарувни ислоҳ қилиш чора-тадбирлари тўғрисида»ги ПФ-5763-сон фармони.
13. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 27 августдаги “Олий таълим муассасалари раҳбар ва педагог кадрларининг узлуксиз малакасини ошириш тизимини жорий этиш тўғрисида”ги ПФ-5789-сонли фармони.
14. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “2019-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини инновацион ривожлантириш стратегиясини тасдиқлаш тўғрисида”ги 2018 йил 21 сентябрдаги ПФ-5544-сонли Фармони.
15. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 27 майдаги “Ўзбекистон Республикасида коррупцияга қарши курашиш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПФ-5729-сон Фармони.
16. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 2 февралдаги

“Коррупцияга қарши курашиш тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонунининг қоидаларини амалга ошириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-2752-сонли қарори.

17. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Олий таълим тизимини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 2017 йил 20 апрелдаги ПҚ-2909-сонли қарори.

18. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Олий маълумотли мутахассислар тайёрлаш сифатини оширишда иқтисодиёт соҳалари ва тармоқларининг иштирокини янада кенгайтириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 2017 йил 27 июлдаги ПҚ-3151-сонли қарори.

19. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Нодавлат таълим хизматлари кўрсатиш фаолиятини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 2017 йил 15 сентябрдаги ПҚ-3276-сонли қарори.

20. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Олий таълим муассасаларида таълим сифатини ошириш ва уларнинг мамлакатда амалга оширилаётган кенг камровли ислохотларда фаол иштирокини таъминлаш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги 2018 йил 5 июндаги ПҚ-3775-сонли қарори.

21. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2012 йил 26 сентябрдаги “Олий таълим муассасалари педагог кадрларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 278-сонли Қарори.

III. Махсус адабиётлар

1. Rakhmatullaev M. Libraries in Uzbekistan: Past, Present and Future Libraries in the Early 21th Century. Volume 1, An International Perspective. ISBN 978-3-11-027056-3. Boston/Berlin. Printed in Germany. 2012 , 375-386 pp. Guide. – ASTD, - USA 2015, English.

2. Richard E. Rubin. Foundations of Library and Information Science (4th Edition). Neal-Schuman Publishers Inc, 2014. New York.

3. Каримов У., Раҳматуллаев М.А. Корпоратив кутубхона-ахборот тизимлари ва тармоқлари: Монография. - Т.: Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий кутубхонаси нашриёти, 2008. - 168 б.

4. Каримов У., Раҳматуллаев М.А. Электрон кутубхона: яратиш технологияси ва ресурсларидан фойдаланиш. (Монография).-Т.: Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий кутубхонаси нашриёти. 2010.-136 б.

V. Интернет сайтлари

1. Ўзбекистон Республикаси олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги хузуридаги Бош илмий-методик марказ: www.bimm.uz

2. Infocom.uz электрон журнали: www.infocom.uz.

3. Тошкент ахборот технологиялари университети: www.tuit.uz, e-tuit.uz

4. Ўзбекистон Республикаси ахборот технологиялари ва коммуникацияларини ривожлантириш вазирлиги: www.mitc.uz

5. www.ziynet.uz

6. www.lex.uz

7. <https://openaccess.mpg.de/Berlin-Declaration>

8. <http://www.ssrn.com>
9. <http://www.sherpa.ac.uk/romeo/>
10. <http://www.opendoar.org/>
11. <http://www.base-search.net/>
12. www.oaj.cas.cn
13. <http://www.doaj.org>
14. <http://cnx.org/>
15. <http://ocw.mit.edu/index.htm>
16. <https://www.khanacademy.org/>
17. <https://p2pu.org/en/>
18. <http://www.jorum.ac.uk/>
19. <http://www.merlot.org/merlot/index.htm>
20. <http://www.ndlr.ie/>
21. <http://www.ocwconsortium.org/>
22. <http://www.oercommons.org/>
23. <http://www.open.edu/openlearn/>
24. <http://videolectures.net/>
25. <http://www.open-access.net.cn/>
26. <http://www.who.int/hinari>
27. [http://www.aginternetnetwork.org\]](http://www.aginternetnetwork.org)
28. <http://arxiv.org/>

